

תדריך נקדי

תדריך חדשות ואקטואליה

נקדימון רוגל

ISRAEL BROADCASTING AUTHORITY
SPOKESMAN AND DIRECTOR OF PUBLIC RELATIONS

רשות השידור
הדובר והממונה על קשרי הציבור

פתח דבר

IBA HOUSE בית רשות השידור
רח' יפו 161, ירושלים, ת"ד 28080 מיקוד 91280, טל' 02-5015522, פקס 02-5015521
161 JAFFA ROAD, JERUSALEM, P.O.B. 28080 CODE 91280, TEL. 02-5015522, FAX. 02-5015521
email: dover@iba.org.il

doc. יקדי. c:\documents and settings\gabyb\local settings\temporary internet files\olk901

פתח דבר

רשות השידור הממלכתית, המפעילה כלי תקשורת גדולים ואדירי השפעה ובהם "קול ישראל" ברדיו על רשתותיו, "הערוץ הראשון" וערוץ 33 בטלוויזיה, היא רכוש המדינה ו"בעל המניות" שלה הוא ציבור משלמי האגרה.

אחת המטלות שרשות השידור מחויבת בהן בהוראת החוק, היא שידור אינפורמציה מהימנה ומתן ביטוי מתאים להשקפות ודעות שונות הרווחות בציבור (סעיף 4 לחוק רשות השידור).

אף כי לכאורה מדובר בחוק בהגדרות פשוטות, הניסיון מוכיח, כי מספר הפירושים להגדרות האלו עלול להיות כמספר העובדים בחטיבות החדשות ברדיו ובטלוויזיה.

כדי להגיע למדיניות שידור אמינה, המחייבת את כל עובדי רשות השידור, נכתב ב-1972 הקוד האתי של העיתונאים ברשות השידור, הידוע כ"תדריך נקדי". תדריך זה שאושר על-ידי הוועד המנהל של רשות השידור מהווה "שולחן ערוך" לכל עובדי החדשות והאקטואליה במדיה הממלכתית, והוא חל גם על תוכניות, שיש להן, בשלמותן או בחלקן, צביון אקטואלי.

בשנים האחרונות, אולי בגלל התחרות המסחרית שהחריפה בכלי התקשורת, חלה התרופפות בהקפדה על מצוות "עשה" ו"לא תעשה" שב"תדריך נקדי", העוסקות, מלבד בכללי האתיקה העיתונאית, גם בהוראות מקצועיות וטכניות מהותיות, אשר עניינן איזון בהבאת דעות מפי אומרן או בשם אומרן והוגנות בדיווח.

כדי להחזיר עטרת התדריך ליושנה, נענה נקדימון רוגל לבקשתי לעדכן אותו בהתאם לניסיון המצטבר ולערוך את תמצית התדריך המלאה במתכונת של מורה דרך שימושי, שיוכל לסייע לעובדי רשות השידור בעבודתם היומיומית. זו גם הזדמנות בשבילי להודות ל"נקדי" על אותה מלאכת מחשבת שלו, שכבר מזמן הפכה אורים ותומים לדורות של עיתונאים, ברשות השידור ומחוצה לה, המכירים בו כבסמכות מקצועית ללא עוררין.

אורי פורת
מנכ"ל רשות השידור

ISRAEL BROADCASTING AUTHORITY
SPOKESMAN AND DIRECTOR OF PUBLIC RELATIONS

רשות השידור
הדובר והממונה על קשרי הציבור

מבוא

IBA HOUSE בית רשות השידור
רח' יפו 161, ירושלים, ת"ד 28080 מיקוד 91280, טל' 02-5015522, פקס 02-5015521
161 JAFFA ROAD, JERUSALEM, P.O.B. 28080 CODE 91280, TEL. 02-5015522, FAX. 02-5015521
email: dover@iba.org.il

doc. יקדי. c:\documents and settings\gabyb\local settings\temporary internet files\olk901

אתיקה מקצועית מהי?

המונח "אתיקה" לקוח מתורת המידות: אתיקה מתארת את הטוב שיבור לו האדם ואת הרע שירחק ממנו. אתיקה מקצועית עוסקת בהתנהגות לפי כללי המקצוע. ביסודה של האתיקה המקצועית מונחות שלוש הנחות: א. שקיים מקצוע מוגדר, ב. שאכן יש למקצוע כללים מחייבים, ג. שיש מנגנון הדרכה, מעקב ואכיפה. משמע- אין להפריד בין האתיקה ובין המקצוע המוגדר.

האם עובד החדשות ברשות השידור הוא בחזקת עיתונאי, או בחזקת שדר? עובד החדשות ברשות (newscaster) נבחן בשלושה:

א. מבחנו כעיתונאי (newsmen)

ב. מבחנו כעובד ברשות שידור סטטוטורית, דהיינו רשות שהוקמה ופועלת על-פי חוק.

ג. מבחנו כעובד חדשות במדיום אלקטרוני הדורש כישורים מיוחדים, שיש לו ציוויים מקצועיים ייחודיים – ובכללם ציוויים ואילוצים טכניים, שפה ותחביר משלו.

המבחן כעיתונאי

ראוי להעיד כאן כמה הערות על העיתונאי והעיתונאות בכלל. הרי אין בחינות מקצועיות ואין רישוי. "תעודת עיתונאי" אינה בחזקת תעודת כשירות. היא מעידה אך ורק על כך שנושאה מועסק במדיום תקשורת. ועם זאת מייחסים לעיתונאי תפקיד ציבורי מיוחד בחברה. הוא מוגדר כ"כלב השמירה של הדמוקרטיה", שתפקידו לחשוף ליקויים ולהתריע עליהם. הגדרה זו מסגירה את העובדה שאין מצפים מן העיתונאי שיעסוק בנושאים חיוביים, שהרי אילו מובנים מאליהם. והנה, למרות התפקיד הציבורי הנכבד החוק אינו מעניק לעיתונאי חיסיון מיוחד. גם הזכות המוכרת לעיתונאי לחיסוי מקור-מידע שלו מוגבלת על ידי בית המשפט. אם הדבר רלוונטי לשם עשיית משפט צדק בעניין מהותי, יידרש העיתונאי לגלות את מקורות המידע שלו.

העיתונאי מופקד על "זכות הציבור לדעת", זכות שאינה מעוגנת בחוק. לעומת זאת, יש חוקים המעניקים לאזרח הגנה מפני פרסום שעלול להסב לו נזק. החוק מכיר בזכות האדם להגנה על שמו הטוב, להגנה על הפרטיות שלו, ועוד ועוד. אתיקה עיתונאית היא אתיקה של עיסוק שהוא פולשני מטבעו. היא אמורה לאפשר לעיתונאי המפנים את כלליה ונוהג על פיהם, להלך על החבל הדק שבין זכות הציבור לדעת, שכאמור אינה מעוגנת בחוק, לבין זכות האזרח – שהיא מעוגנת בחוקי המדינה- להגן על כבודו, על שמו הטוב ועל פרטיותו. עוד עליו לכבד את סעיפי החוקים הדנים במוגבלי - פרסום, באיסורי הצנזורה הביטחונית, בחשיפה בטרם עת של פרטים מתקציב המדינה או מדוח מבקר המדינה, ועוד.

העיתונאי במדיום האלקטרוני כמתווך מידע ותקשורת

זכות הציבור לדעת מוגבלת על ידי מה שהעיתונאי או המדיום מסוגלים לאסוף ולעבד לשידור וגם על-ידי מה שהעיתונאי או המדיום סבורים שהציבור חפץ, או צריך לדעת. יש לבחון תמיד מהי מידת יכולתו של העיתונאי להביא לצרכן התקשורת תמונה שלמה, מדויקת ומשמעותית, ומהי מידת ההעלמה המכוונת, מהי מידת הנטאי (bias) בכל אחד מן השלבים בתהליך, משלב הייזום ועד שלב העיבוד וההגשה בשידור. פוליטיקאים סבורים שביסוד הדברים חוסר יושר מקצועי וחוסר הוגנות (fairness). לפרקים הסיבה היא פשוט אילוף, או שיקול דעת מקצועי לקוי באחת הרמות, או באחת העמדות ב"פס הייצור". לתהליך הסלקציה- ברירת הנושאים- חשיבות מרובה, שכן מי שקובע מה צריך לדעת, קובע גם מה טוב ונכון לחשוב. עובד רשות השידור צריך לשקוד לא רק על זכות הציבור לדעת את האמת.

עובד החדשות ברשות נושא באחריות לאמינות המדיום. בכל מערכת חדשות יש ביקורת, הנחיות, הערות ופסילות. מערכת חדשות אינה עשויה לתפקד כראוי באקווריום. הרשות מצפה מן העובד שלא ידליף "סודות מערכת" ויתרום על ידי כך לדימוי המערכת בעיני הציבור כקן-צרעות רוחש תככים, לא ענייני ולא מקצועי, ולפיכך-חסר אמינות.

מספק המידע ועד צרכן התקשורת

השרשרת מתחילה בעושי חדשות ובספקי-מידע ומסתיימת בצרכני המידע. בתווך – העיתונאי. כמות המידע המוזרם בתחום מסוים והקלות היחסית שבאיסופו, קובעים במידה מרובה את תכיפות הפרסום של נושאים או תחומי-סיקור מסוימים, וכאילו יוצרים ערכיות חדשותית (news value) מעוותת. כל המדיומים נופלים בפח של ספקי-המידע. בקוטב של ספקי-המידע פועלות מערכות שרואות מתפקידן לעשות מניפולציה של התקשורת. יותר ויותר תלויה ה"עיתונאות החוקרת" בהדלפות ובחשיפת מידע שלא היא יזמה את חשיפתו. אחד המבחנים של "סיפור" שהודלף והושתל, הוא העדר מעקב (follow up). מקור המידע המדליף, השיג את שלו ומכאן והלאה נסתתמו מקורות המידע של הכתב. ומכאן גם ריבוי ה"סיפורים" הקיקיוניים, ה"מרעשים", שזוכים תחילה להבלטה מרובה ואחר-כך נעלמים בין-לילה. לתחום זה של מניפולציה שייכת גם הפצת נבואות שסופן שהן מגשימות את עצמן, בעיקר בתחום הכלכלה והכספים. לפחות פחות אחד בשער השקל נגרם על-ידי מקהלה של מתנבאים, שחוללו גל של ביקוש לדולרים, עד כדי כך שהממשלה פחתה את השקל מחשש מהידלדלות מסוכנת של יתרות מטבע-החוץ של המדינה.

חופש הביטוי - זכות וחובה בצדה

"חופש הביטוי" ו"זכות הציבור לדעת" מוגדרים "זכויות על", אלא שהזכות לחופש הביטוי גוררת גם חובות, בעיקר מיומנות מקצועית והוגנות, שהן תמציתה של האתיקה המקצועית. "זכות הציבור לדעת" אינה מתירה לעיתונאים להפר איסורים שנקבעו בחוקי המדינה, המגבילים את הגישה החופשית לאינפורמציה ואת האפשרות לשדרה. המוותר על זכותו לפרטיות אינו מוותר, אוטומטית, על הזכות להציב גבול ולומר: עצור! עד כאן! פתיחת הדלת לפני הכתב או המראיין אין פירושה הזמנתו לטרקלין או לחדר המיטות.

לעיתונאי מעמד של כוח ועוצמה, הנובעים מעוצמתה של האכסניה, מן התפוצה וההשפעה של המדיום. לחשיפה העיתונאית יש השפעה לא רק על מודעות הציבור אלא גם על מערכות השלטון, שלא להזכיר חברי כנסת רודפי כותרות. לפרקים, חשיפה ברדיו או בטלוויזיה מעוררת הצעות דחופות לסדר היום, הצעות חוק פרטיות ושאלות. המציעים מקדימים להודיע על כך לרדיו ולטלוויזיה, ויש היודעים לכוון את הודעותיהם לימים ולשעות שבהם המערכת צמאה למידע. גם מערכות החדשות נהנות מטפיחה עצמית על השכם ומשדרות את המידע שהעבירו אליהן הח"כים אף שברור שהדחיפות סופה שלא תוכר, שהצעות חוק פרטיות לא יוגשו והשאלות יזכו למענה באיחור רב.

בשמה של זכות-העל יש ניצול לרעה של המדיומים לגניבת דעת הציבור, לפגיעה באזרחים ברמה זו או אחרת ולפרסומת גלויה או סמויה תמורת טובת הנאה אישית. אחת הדרכים לפגוע בפרט, בחברה או בתאגיד היא הגשת התביעה משפטית. כתב-תביעה איננו בהכרח בחזקת תצהיר, ולא כל האמור בו – אמת. כלי התקשורת ששים לפרסם את כתב התביעה, בצירוף ההערה, שיש בה כאילו חסינות מפני תביעת דיבה: "טרם הוגש כתב הגנה". יש לזכור שסדרי הדין נותנים לנתבע שהות להגיש כתב הגנה בתוך 30 יום, ואפילו בסדר דין מקוצר – בתוך 20 יום. בכל מקרי שבו שודר כתב-תביעה, יש להקפיד לשדר גם את כתב-ההגנה כשזה מוגש. שידור ידיעה על הגשת כתב-תביעה מחייב לעשות מאמץ ולקבל את תגובת הנתבע כדי להצמידה לידיעה.

"מי ישמור על השומרים"?

עדיין אין במדינה רשות להגנת צרכן התקשורת. אולם, אם העיתונאי משרת את הציבור, הוא חייב להיות חשוף לביקורת לגבי שיקולי העריכה והפרסום שלו. בישראל יש שתי מערכות תקשורת, שלכל אחת מהן מערכת של אתיקה מקצועית משלה: האחת- וולונטארית, והשנייה – סטטוטורית, הפועלת על-פי חוק. בישראל, השידור הוא מונופולין של המדינה, השולטת בכל הנעשה בספקטרום. המדינה האצילה וגם תאציל, במרוצת השנים, מסמכותה לגופים שונים הנותנים שידורים לציבור, הכול על-פי סייגים שהמדינה קובעת בחוקים ובתקנות: חוק רשות השידור התשכ"ה – 1965, חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו התש"ן – 1990. חוק הבזק ותקנות הבזק מעניקים רשות לשדר שידורי טלוויזיה בכבלים.

סעיף 2 בחוק רשות השידור קובע: "הרשות תקיים את השידורים כשירות ממלכתי". מול זכותם של עיתונאים, מפלגתיים כבלתי-מפלגתיים לנקוט עמדה בכל עניין ציבורי, חוק רשות השידור, בסעיפים 3-4, קובע את מגמות השידור (ראה סעיף 14 בתדריך). גם חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו-1990 מפרט בסעיף 5 שלו את מגמות השידור של הרשות הזו. הן דומות מאוד למגמות שבחוק רשות השידור.

עוד שני סעיפים בחוק קובעים את ייחודה של הרשות בהקבלה אל העיתונות הכתובה: סעיף 40: דין עובדי הרשות כעובדי המדינה...", בעיקר בכל הנוגע לסיוג פעילות מפלגתית ומגביות כספים וכן חוק הבחירות – דרכי תעמולה, החל רק על הרדיו והטלוויזיה של שתי הרשויות ואינו חל על העיתונות הכתובה. ומכאן אל ההבדל החשוב ביותר: רשות השידור אינה משדרת "מאמרי מערכת", אין לה קול, מדיניות או השקפות משלה. תפקידם העיקרי של עובדי האינפורמציה ברשות השידור הוא להביא עובדות בלי מסקנות מוכנות בצידן (סעיפים 16-18 בתדריך). הם מצווים להיות אובייקטיביים ונייטרלים. אל להם "לחלק ציונים" ולבטא את עמדתם כלפי צד מן הצדדים בנושא השנוי במחלוקת (ראה סעיף 26, סעיף 30 בתדריך).

בעיתונות המודפסת אפשר שהכתב והעורך יהיו גמגמנים, בעלי מבטא וחיתוך-דיבור דוחים, ובעלי סגנון מרושל, שוגים בעברית ואפילו בכתב, מבלבלים זכר ונקבה בכלל ובמספרים בפרט, אבל עד שהחומר מגיע לעינו של הקורא הוא עובר בקרה של עורך, ראש "דסק", משכתב ומגיה. ברדיו ובטלוויזיה נדרשת מיומנות גבוהה מן הכתב המשדר ישירות מן השטח, שכן גם העורך וגם המפיק שומעים את התוכן בפעם הראשונה בה בשעה שהוא מגיע מפי הכתב בנקודת השידור אל אוזנו של המאזין או של הצופה.

מגבלות ואילוצים

בעריכת כתבה המטרה היא להביא את מכסימום המידע והרקע הדרוש להבנה במינימום הזמן. הניסוח חייב להיות קצר ועובדתי. לא כל מה שברור ומחוויר לכתב ברור וידוע גם למאזין. דוגמה פשוטה – מיקומו של ישוב המוזכר בחדשות על מפת הארץ. קהל מאזינים קשוב ושבו (attentive, captive audience) כמעט אינו קיים. למאזין ולצופה יש תסמונת של "הצתה מאוחרת". לעיתים הוא מחמיץ פרטים חיוניים לתפיסה ולהבנה של המסר, הניתנים בראש הידיעה או הכתבה. ברדיו ובטלוויזיה אי אפשר לדפדף ולחזור לראש הידיעה. על כן יש חשיבות לזריעת פרטים רלוונטיים במרוצת הידיעה, או הכתבה ולחזרה עליהם, אך יש להישמר מחזרה עד לזרא. החזרה על פרטים חיוניים במהלך השידור חשובה במיוחד בנושאים רגישים כגון פיגועים, מבצעי כוחות הביטחון, תאונות ואסונות טבע. אנו משדרים לאוכלוסייה דאוגה ולעיתים גם מבוהלת. שידור נכון עשוי להרגיע לפחות קצתו של הציבור. כאשר אין נפגעים, רצוי להעלות בניסוח הידיעה, את העובדה שאין נפגעים ולחזור עליה במקומות המתאימים. כאשר מדובר בתאונות דרכים, יש להביא, עד כמה שאפשר, יותר פרטים מותרים לשידור שיש בהם כדי לצמצם את החרדה.

תחביר ולשון

יש לדבר במשפטים קצרים וקצובים, ולמעט במשפטי גרר ובמשפטי זיקה. מוטב לשבור משפטים ארוכים על-ידי נקודה. מבנה המשפט צריך להיות חד משמעי. משפט כמו "צבא ארצות הברית מגייס מחדש אנשי מקצועות שפרשו עקב המשבר במפרץ הפרסי" מבלבל את המאזין. האם המצב במפרץ הפרסי הוא העילה לגיוס, או העילה לפרישה?

רף הסבלנות והקליטה של המאזין נמוך למדי. בבדיקה שנעשתה מתברר, כי ידיעה בחדשות אסור לה שתכיל יותר מ-12 שורות. כתבה שאורכה יותר משתי דקות וחצי אינה עשויה לרתק את שימת לבו של המאזין. אורכו של insert אסור שיעלה על 40 שניות. פרשנות – שלוש דקות עד שלוש דקות וחצי, וגם זה בתנאי שהפרשן מדבר לעניין ואינו מגבב מלים והולך סחור-סחור. יש לזכור את מגבלות הקליטה והזיכרון לגבי מספרים ותאריכים. מספרים רצוי להביא על דרך ההקבלה: למשל, פי שניים, או חצי מ... תאריכים – רצוי לתרגם לפרקי-זמן קליטים, כגון אשתקד, לפני כך או כך שבועות או חודשים. לשון השידור חייבת להיות תקינה, פשוטה אבל מדויקת ונכונה (ראה סעיפים 71-72 בתדריך). גם מי שמדבר בלשון הרחוב והשוק אינו רוצה לשמוע אותה מפי כתבים, קריינים ומגישי חדשות ברדיו ובטלוויזיה. היו ימים שלרדיו ולטלוויזיה הייתה השפעה על לשון היום-יום. הים מחלחלת ללשון השידור שפה פרימיטיבית-חמש שקל, חמש-עשרה אלף סטודנטים, קומוניקציה, אינטרקום, סלקום, פסטיבל, סולתם, סטריאו, מוניציפאלי, אגוז, סובארו, מיציבושי, אפלאוז ועוד כהנה וכהנה. הלשון זרועה טפילים משפות ומעגות שונות: o.k., בכיף, ביי, פלונטר, חפיף, מבסוט, מבסוט לאללה, סחבק, אחלה, יענו, כולה, ברנג'ה, פרופר ועוד. נגע שני הוא ברברזמים: מודיעיניים, מיידעים, אמלחים, נשקים, רכבים, הקטע הזה, המערכת, באיזשהו מקום. הנה צירופים מוזרים וכפילויות שנשמעו בשידור: צפוי, אבל מפתיע. לגיטימציה רשמית. הנצחת השואה. נפצעו עוד שניים אחרים/נוספים. שוטרים במדים אזרחיים. קלישאות חוזרות על עצמן בתדירות גבוהה: הנוסעים נוסעים תמיד על סיפון האונייה, על סיפון המטוס ואפילו על סיפון החללית. כוחות הביטחון תמיד פותחים בסריקות והמשטרה-חוקרת. מתי סיימו? זאת אין מודיעים. שעון החול המדיני מתקתק, וזאת אם איננו נגמר או אוזל והולך. כל מרחק שעולה על יותר מכמה עשרות מטרים מן החוף הוא ב"לב ים". מארת השידור היא ריבוי השימוש בראשי-תיבות: אמל"ח, סד"כ, שב"ס, בט"ש, הלמ"ס, נ"מ, טק"א, חיילת ת"ש, ממר"ם, פח"ע, צח"ם, רש"ק, וזה רק אפס קצה הרשימה, בעניין זה קשה מאוד לקבוע מסמרות, שכן במרוצת השנים התאזרחו בלשון כמה וכמה ראשי-תיבות שהפכו למילים, כך, למשל, או"ם, אך לא מועבי"ט. כך, למשל, דוח ושמות של מפלגות, המורכבים מראשי-תיבות. כך גם תארים כגון: הרמטכ"ל, המנכ"ל, המפכ"ל האדמו"ר וכולי. עם זאת, רצוי מאוד שהכתב לא ישתמש בעצמו בראשי-תיבות ואם איש-שיחו משתמש בראשי-תיבות סתומים, על הכתב לבקש ממנו לפענח, או לפענח במקומו. הוא חב זאת למאזינים ולצופים.

הטעם הטוב

ראה הסעיפים 112, 119-120 בתדריך. אי אפשר להסתיר אלימות קשה ומעשי זוועה, אך יש לזכור שבמידה שמרבים לשדר ולפרט, בה במידה גובר החיסון של הצופה ושל המאזין. יש להימנע מתצלומי תקריב של גוססים, או של גוויות מרוסקות איברים. יש להקפיד על כבוד האדם גם במותו. אין להתעכב על גוויות מעורטלות. דין אחד לגברים, לנשים ולילדים. כאשר הסיקור מחייב להראות תמונות זוועה, יש להסתפק בתמונות קצרצרות. הצלם והכתב צריכים להביא בחשבון כי סצנות זוועה מסוימות ייפסלו לשידור. אי אפשר לערוך, בדיעבד, כתבה זהירה מחומר שברובו צולם מתוך התעלמות מציווי המערכת. יש להישמר מהפלגה בשימוש במילים כגון משבר, טבח, מרחץ-דמים, אש תופת, שואה, מפולת, קריסה, הידרדרות, התמוטטות, מגיפה, אסון טבע. יש שהכתב שוכח את צביון האירוע שהוא מסקר ונסחף לניסוחים של טעם רע. למשל: "הדרמה נסתיימה. נמצאו גופות שני הנערים על-יד רמות".

הפמיליאריות בכינויי אישים שייכת גם היא לתחום הטעם הטוב. אמנם אישים נקראים בכינוייהם- בבי, צ'יץ', פואד, בייגה, רפול, בני, אריק, שולה, אבל האם יהיה המאזין מוכן לשמוע "הנשיא עייזר"? ברדיו ובטלוויזיה אין ב' נתניהו. יש לומר ראש הממשלה בנימין נתניהו, או ראש הממשלה נתניהו, או ראש הממשלה, אך לא סתם "נתניהו". הטעם הטוב מחייב גם לחלוק כבוד שווה לאישים זרים וישראלים הנזכרים בצוותא. למשל, אין לומר נתניהו נוסע אל הנשיא קלינטון. דיוק בהגיית שמו של אדם היא חובה. שיבוש פוגע גם באדם וגם במאזין ובצופה.

מיומנות הכתב

הכתב הוא המתווך המממש את הזכות לדעת, בצד היותו העיניים והאוזניים של מערכת החדשות. גם המערכת וגם הצרכנים- המאזינים והצופים- מצפים ממנו שיביא למערכת ולהם לא רק מה שעושי החדשות, המקורות, רוצים שיביא. כתב המסקר אירוע ומסתפק בהבאת שתי גרסאות מנוגדות של נוגעים בדבר, ואינו מביא גם את מה שראה ותיחקר בשטח בעצמו, אינו כתב אלא "עמוד מיקרופון". שלימות התמונה שהוא מביא כמשקיף מאומן ומיומן (trained observer) ודיוקה – הם היוצרים את האמינות. די שהכתב לא ישאל את השאלה שהמאזין מצפה לתשובה עליה כדי שהלקוח ירגיש עצמו מרומה ומאוכזב. ומן הצד השני, מי שמביא "ציונים" או רשמים ותחושות, במקום עובדות, הוא בחזקת מביע דעה ולא מידע. איש לא מינה את הכתב להיות שר ושופט ומביע דעות. אי אפשר לדחוס לתוך ידיעה או כתבה את כל העובדות, ובעיקר לא את כל הרקע.

מיומנותו של הכתב נבחנת:

- א. ביכולתו לאסוף מידע, לסקר, לחשוף, להזרים את המידע למערכת בזמן, בניסוח ראוי לידיעה בחדשות או לכתבה.
- ב. ביכולתו לסנן את המידע החיוני, להוסיף רקע במינון נכון ובניסוח נכון (בלי "כידוע", "כזכור"), לצייר תמונה קולית או חזותית שלא תבלבל את המאזין והצופה ולא תותיר אותם בהרגשה שרומו או קופחו על-ידי כך שלא קיבלו שירות מלא ואמין;
- ג. ביכולתו לסנן עדויות סותרות ולהסביר למאזין ולצופה את פשר הסתירה;
- ד. ביכולתו להיות "מתווך הוגן", להימנע מנטאי ומהבעת דעותיו והשקפותיו הפרטיות, להימנע מ"חלוקת ציונים", מהדבקת תגים ותוויות ומהכללות, ולא לסקר נושא כאשר הוא עצמו בעל עניין או כשיש לו מעורבות אישית בנדון.

השידור הישיר

גם שידור "יומן" מן האולפן וגם מהדורת "מבט" הם בחזקת שידור ישיר ("חיי"). למגיש יש מרחב אלתור בדברי הקישור שלו (פתיחים) וביותר- בראיונות. יש שהמרואיין נמצא באולפן ויש שהוא נמצא באולפן בעיר אחרת, או בנקודת שידור חוץ. ההתפתחות הטכנית והתחרות בתקשורת האלקטרונית עודדו והרבו מאוד את השימוש בסוג זה של דיווח מן השטח, "בזמן אמת", היישר אל המאזין ואל הצופה. מול מעלותיו המרובות של השידור הישיר וערכיו, יש לבחון את מידת הסיכון שבו. אין לעורך שליטה על מה שייאמר, ולמעשה מצבו אינו שונה ממצבו של המאזין והצופה: שניהם שומעים את השידור בפעם הראשונה בזמן צאתו לאוויר.

השידור הישיר מועד לפורענות. גם לפורענות טכנית וגם למעידות תוכניות. אין לשגר למשימת שידור חוץ אלא כתבים מיומנים ובעלי ניסיון, שציווי המקצוע והאתיקה שלו- בדמם. מן הראוי לחזור כאן על כמה מן הכללים, המנחים את השדרים בכל המשימות:

- א. שיגור כתב וצוות לדיווח בשידור ישיר מן השטח כרוך תמיד במאמץ לוגיסטי. המאמץ הזה כשהוא לעצמו אינו מצדיק שידור כשאין מה לדווח;
- ב. הסיקור והדיווח "בזמן אמת" אינם מצדיקים הפרת כללי הצנזורה הביטחונית וכללים הנוגעים לשמירה על שמו הטוב של האדם, על כבודו ועל פרטיותו;
- ג. כללי האובייקטיביות, האיזון והראיון שרירים וקיימים גם בשידור הישיר ב"תנאי שדה";
- ד. הוא הדין בהקפדה בענייני לשון וטעם טוב;
- ה. הדיווח חייב להיות עובדתי, בדוק ואמין. אל לו לכתב להיסחף להבעת דעה ולשפיטה, לתיאורים צבעוניים, לסולידאריות או לאיבה מופגנת, לפרצי- געש ולערכי הפלגה (סופרלטיבים). אין למלא חללי מידע בפאתוס;
- ו. יש לזכור כי בעובדות- אין איזון. יש אמת, יש לא אמת ובמקרים רבים, כאשר השידור סמוך מאוד למועד ההתרחשות של האירוע ותנאי הסיקור קשים –

יש חוסר וודאות וספק. דברים שעדיין מוטלים בספק אין להציג כעובדה מוצקה;

ז. בסיקור של הפגנות והתקהלויות, יש שהכתב מבקש, בשידור, "שובו אלינו בהמשך המהדורה". יש שהמגיש הוא שמבטיח לשוב לנקודת השידור בהמשך. בשני המקרים - יש בכך התראה והזמנה למארגני ההפגנה להכין "הצגה מיוחדת" מול עמדת הכתב והצוות. יש להימנע מכך. תמיד יימצא מי שיאמר, כי הרדיו והטלוויזיה הם שביימו את "ההצגה".

ח. יש שלשידור הישיר יחדרו דברים שהם בגדר הסתה. יש להימנע משידור ישיר של אירועים שיש סבירות גבוהה שאכן יישמעו בהם נאומים וקריאות כאלו.

מקורות

המקור הטוב ביותר הוא זה שמתריע ומזניק את הכתב לבדיקה או לסיקור של נושא או של התפתחות שיש בהן עניין. יש מקורות המזרימים מידע - דוברים, הודעות לעיתונות, שדלנים (לוביסטים), מדליפים, מפיצי מיטע (דיס אינפורמציה) - ומבקשים לעשות מניפולציה של הכתב לתועלת העניין שלהם. כל ידיעה ממקור כזה טעונה בדיקה והשלמת התמונה. זה תפקידה של המערכת: לבדוק, להשלים מן המקורות העומדים לרשותה, לאמת וגם לפסול. קל ליפול בפח של מקורות המבקשים להיות אנונימיים - "לא לציטוט" ו"לא לייחוס". ידיעה בלבדית ("סקופ") שנמסרת לכתב בתנאי שלא יגלה את המקור, עלולה להיות מלכוד. הכתב יחשוש לפנות לגורמים שביכולתם לאשש את הידיעה, או לערער את אמיתותה, שמא עצם הצגת השאלות תסגיר את העובדה שבידו מידע בלבדי בנושא. טוב יעשה הכתב אם יתייעץ גם במקרה כזה עם העורך הממונה עליו, לפני השידור. כך אפשר להינצל ממתן סיוע, אפילו שלא מדעת, למי שיוזם "מלחמת מצווה", שאין לה צידוק עובדתי. קיבל הכתב ידיעה או תדריך-רקע שלא לפרסום (of the record), עליו לכבד את התחייבותו כלפי המקור. התחייבות זאת מגבילה את הכתב. הוא נהיה שותף למניעת מידע מן הציבור. אם יקבל את החומר גם ממקור אחר, שלא חייב אותו לא לפרסם, וישדר אותו, האם יאמין לו המקור הראשון שלא מעל באימוון? עצה לכתב - למעט רקע, סרב לקבל חומר "לא לפרסום". אין להתעלם מעובדת החיים שגם בתחום התקשורת קיים "שוק קח ותן". על הכתב לשקול היטב וגם לשתף בשיקוליו את הממונים עליו, אם ידיעה מעניינת, שקיבל תמורת הבטחתו לגרום גם לשידור ידיעה שערכה החדשותי מפוקפק, שווה בנזק. הזמנה בלעדית, "בסוד" לצלם או להקליט אירוע חשאי חייבת לעורר חשד שהאירוע מבויס במיוחד בשביל הטלוויזיה או הרדיו. ראה הנוהל במקרה זה בתדריך, סעיף 99.

הראיון

הראיון הוא דרך להשגת מידע. יש להבחין בין תשאול - משדרים רק את התשובה ולא את השאלה כפי שנשאלה - ובין הראיון, שבו משתפים את המאזין או את הצופה בתהליך השגת המידע. בקוראך ראיון בדפוס, אינך יודע אם המראיין היה גס, או מנומס, מתרפס או מתנשא, ענייני או לא ענייני, מרוכז או פזור דעת, מנוסח או מגומגם. כמה שגיאות ענייניות ושגיאות לשון שגה וכמה פעמים נוקש בלשונו ותיקן עצמו, או תוקן על-ידי המראיין. הזכות לקבל מידע נגזרת מחופש הביטוי, אבל חופש הביטוי גורר גם את זכות השתיקה. אדם שסירב להתראיין בנושא, במקום

ובזמן שהמראיין קבע לו- אין להציגו בשל כך באור שלילי. שני תנאים מוקדמים יש לראיון נכון:

- א. התמצאות המראיין בנושא, בתחום ובכל הנוגע למרואיין;
- ב. סקרנות- אמת.

משעה ששומעים במהלך הראיון משפטים כמו "בשיחה מוקדמת אמרת לי..." או "בתדריך מוקדם סיפרת.....", שוב אין תחושה של ראיון ספונטאני ואובד האמון של המאזין ושל הצופה בסקרנות-אמת של המראיין. יש שהמראיין (בעיקר פוליטיקאים נוהגים כך), פונה אל המראיין בשמו הפרטי. אולם פמיליאריות של המראיין, פנייה למרואיין או למרואיין בוגרים בשם פרטי – יש בה מן ההתנשאות. יש להימנע מכך. בראיון יש חלוקת תפקידים ברורה: המראיין שואל, המרואיין- משיב. יש מראיינים ששואלים את התשובה. לא נותר לו למרואיין אלא להפטיר אכן, כן, חיובי, אמת... לעתים יש תחושה שהמראיין כלל אינו מעוניין בתשובה. הוא משסע את תשובות המרואיין, כמי שאצה לו הדרך והוא משתוקק להשמיע ולשמוע את קולו שלו.

יש שאלות שאינן שאלות, כגון: אדוני השר. זה עתה חזרת מנמל התעופה בן גוריון. נו- - ? השאלות הנפוצות כל כך – מה זה עושה לך, מה זה עשה לך, מה עבר לך בראש, מה עבר לך בבטן, איך אתה מרגיש אל מול האסון שנחת עליך ועל משפחתך, וכמובן שאלת השאלות – פחדת? שאלות בנוסח הזה מעידות שהמראיין אינו יודע לשאול. המרואיין מתועל לתשובות שברגש ולא, כיאה, לתשובות ענייניות. המאזין והצופה מתעניינים גם במראיין ושופטים גם אותו. הם מצפים מן המראיין שישאל שאלות שמאזין בר- דעת ובלתי-משוחד היה רוצה לשמוע את התשובות עליהן. על המראיין להיות קשוב לתשובות, לא להחמיץ עניין העולה מן התשובה ולא להתעלם ממנו. יש שהמראיין אינו שומע את התשובה, ואז הוא חוזר על שאלתו הקודמת ומקדים לה, ליתר ביטחון, את המילים – "בוא נהיה יותר חדים", או "בוא נחדד את השאלה". שלא כמראיין, המאזין, הוא כבר שמע את התשובה.

אל לו למראיין להשמיע את דעתו שלו בעניין העולה במהלך הראיון, אבל מותר לו לומר דברים בשם אומרם, או מה שמקובל עליו כדעה או תחושה הרווחת בציבור. על המראיין להישמר מכל משמר מנקיטת עמדה בנושא שנוי במחלוקת, אפילו בדרך של ניסוח לא זהיר, או שימוש במילים "טעונויות", שיש בהן משום שפיטה ערכית והדבקות תוויות. שאלה מתוחכמת, כביכול, "בעד מי הצבעתם אתה ובנך בבחירות האחרונות?", אפילו הסכים המרואיין להשיב עליה, פסולה מעיקרה. לא רק מילים, גם נעימת הדיבור של המראיין, עקימת שפתו וקימור גבותיו עלולים להסגיר את דעתו האישית. מה שיתקבל בראיון אחד, לא בהכרח יתקבל בראיון אחר. יש להיזהר במרואיין ששרוי באבל, שדואג מאוד, או שהוא פגיע ורגיש מסיבה זו או אחרת. יש מראיינים הנוהגים בשיטת דבר והיפוכו: ישיב המרואיין, יחזור וישאל אותו המראיין – למה אתה חושב ככה? יש מראיינים הסבורים כי יש לתבוע מן המרואיין שיתנבא. הוא נשאל ברצף, מה יהיה אם, ואם..., ומה יהיה אם וכאשר? אין לשים דברים בפיו של המרואיין ואין לפנות אליו בסגנון של חוקר משטרה: "תודה ש...". אין לסכם סיכומי-ביניים בנוסח "מה שאתה אומר בעצם הוא ש...". אין גם לסכם את הראיון בשמו של המרואיין. המראיין מסתכן בכך שהמראיין יעיר לו בפשטות שלא זה מה שאמר ויבקש לסכם את דבריו בעצמו.

דרך מקובלת לקטוע את דברי המרואייין ולסיים את הראיון היא לומר- "בוודאי עוד נשוב לדון בנושא הזה. תודה רבה". משמעת הזמן משמשת לא פעם תירוץ לכך שהזמן בוזבז על שאלות טפלות, או על מירוק האגו של המראייין. המאזין והצופה חשים בכך. בעריכת ראיון מוקלט לשידור אין להוציא דברים מהקשרם, אין לעקם את דברי המרואייין על-ידי עריכה שרירותית, הנוטלת מהם את העיקר ומעוותת את רוח הדברים.

לסיכום המבוא הזה ייאמר:

- א. על עובד החדשות ברדיו ובטלוויזיה לשוות נגד עיניו את תמרור התפוצה וההשפעה של השידורים;
- ב. "חופש הביטוי" אינו נוסחת קסם הפורצת כל שער. קיימים חוקי המדינה ומוגני-חוק. החיסיון של העיתונאי – מוגבל;
- ג. ברשות השידור יש כללי אתיקה מחייבים, אף שהם מוצגים כתדריך;
- ד. רשות השידור מחויבת לשדר אינפורמציה מהימנה. באימות, לא מספר המקורות קובע, אלא טיב המקורות ואי-תלותם זה בזה. דיוק ואמינות עדיפים ממהירות וחיפזון;
- ה. חיסוי מקורות ובידוי מקורות אינם היינו-הך;
- ו. ערכיות חדשותית (news value) היא אמת-המידה ואבן-בוחן העליונה;
- ז. יש להימנע מחד צדדיות, ממשפט קדום, מהבעת דעה אישית, מנטאי (bias), מ"חלוקת ציונים" והדבקת תגים, מהעלמת עובדות, או מהטעמתן באורח סלקטיבי שלא לפי הערכיות החדשותית שלהן;
- ח. יש להישמר ולהיזהר בטיפול בהדלפות מכוונות;
- ט. ניקיון כפיים: הכתב מנוע מלטפל בנושא שיש לו עניין אישי בו, ועל אחת כמה וכמה לא יטפל בנושא תמורת טובת הנאה;
- י. יש לכבד את זכות התגובה בעיקר למי שנפגע בשידור. ראה בעניין זה סעיף 44 בתדריך. חובה לתקן שגיאה בשידור, צמוד ככל האפשר לשידור המידע השגוי.
- יא. לעולם אל תזלזל בידע ותבונה של המאזין ושל הצופה. רישול בניסוח, בלשון, בשמות ובתארים, במילים ובמושגים לועזיים גורמים לפיחות חמור באמינות המדיום והשדרן.
- יב. איזון קיים רק בדעות. בעובדות יש אמת, לא אמת וספק;
- יג. קבוצת ההתייחסות האמיתית של השדרן היא כלל ציבור המאזינים והצופים, על הגיוון ועל השוני שבו. הציבור אינו נבער מדעת, שוטה וחסר אינטליגנציה. יש שהמאזין והצופה יודעים יותר מן הכתב על הנושא שהוא מסקר. ומכאן חובת הצניעות, גישה שאין בה התנשאות, יחס של מחויבות וכבוד כלפי המאזין והצופה ומידה מרובה של רגישות.

התנדריך

רשות השידור - מוסד ממלכתי

רשות השידור היא מוסד ממלכתי הפועל מכוח "חוק רשות השידור". בחוק זה מנוסחות מגמות המנחות את שידורי הרשות ועיקריהן מובאים למטה. החוק מונה עם תפקידי הרשות קיום שידורים בשפה הערבית לצרכיה של האוכלוסייה הדוברת ערבית ושידורים לקידום ההבנה והשלום עם המדינות השכנות בהתאם למגמות היסוד של המדינה, קיום שידורים ליהודי התפוצות וקיום שידורים לחוץ-לארץ. כלי התקשורת הממלכתיים לא ישמשו בימה להסתה נגד אזרחים ולהצהרות הפוגעות במדינת ישראל והמנוגדות לעקרונות מגילת העצמאות. אין משדרים בשום צורה, במישרין או בעקיפין, דברים שיש בהם משום הסתה או קריאה למעשי אלימות וחבלה ברכוש ציבורי ופרטי, או למעשים שהם בניגוד לחוק. הדברים אמורים גם בנאומים או בקריאות הנשמעים בהפגנות.

יש להטעים את האחריות המיוחדת המוטלת על העובדים לדרגיהם, בחטיבות החדשות וענייני היום ובמשדרים אחרים בעניינים אקטואליים. אנחנו משדרים למעשה, לא רק לכל בית ישראל, כי אם גם מעבר לגבולות המדינה, לארצות קרובות ורחוקות. הנסיבות המיוחדות שמדינת ישראל שרויה בהן – מצב הביטחון, תהליך השלום, מעמדנו הבינלאומי, מציאות של עלייה, קליטה ופיתוח בארץ, על הישגיה וקשייה, הן המחייבות את עובדי הרשות לזכור כי קולה של רשות השידור כרשות ממלכתית – אף שאיננה רשות ממשלתית – מתפרש לעתים בחו"ל כקולה של מדינת ישראל.

כל ניסוח כללים ואפילו הניסוח המפורט ביותר, לא יכול לבוא במקום לימוד מתמיד והתמצאות רחבה בענייני המדינה, שיקול-דעת ושכל ישר; על העובד להקפיד על הכללים המפורטים בזה ובעיקר לדבוק במגמות שהונחו ביסודם וביסודו של החוק, שמכוחו הרשות פועלת.

הנחיות כלליות

תשומת לבם של העובדים מוסבת לחוקי המדינה החלים על רשות השידור וכן לחוקים ותקנות אחרים החלים בפירוש על עובדי רשות השידור, ובכללם חוק שירות המדינה (משמעת).

1. מטרתו של תדריך זה היא להטעים ולהבהיר כמה מן הציוויים המקצועיים המייחדים את העבודה העיתונאית ברדיו ובטלוויזיה, הן מבחינת צביונם של כלי התקשורת האלקטרוניים והן מבחינת האפיון של רשות השידור בתור ארגון שידור ממלכתי, ממומן על-ידי הציבור ופועל מכוח "חוק רשות השידור".
2. מטבעו אין הנושא סובל סייגים קשיחים. לפיכך תדריך זה הוא בגדר הנחיה כללית ואינו בא להקיף את הנושא כולו.
3. מלבד תדריך זה יש לקיים נוהלי עבודה והוראות לחדשות ולענייני היום ברדיו ובטלוויזיה שניתנו דרך קבע, או לשעה, מטעם הממונים, מנהלי המחלקות, החטיבות והיחידות, או נוהלי ביצוע כלליים שיש להם נגיעה ישירה לעבודה השוטפת.
4. אין כל אילו באים במקומם של הוראות, הכוונה, פיקוח וביורורים שוטפים בפורומים המתאימים- לפני מעשה ולאחריו- ביורורים שתכליתם לבחון מקרים ספציפיים ולהפיק מהם לקחים.

חובת התייעצות

5. וועדת השרים לטלוויזיה החליטה, על דעת הממשלה, בדצמבר 1968 כי "המנהל הכללי של רשות השידור יהיה הסמכות המכרעת בענייני חדשות בכפוף להנחיות הוועד המנהל של הרשות". בישיבתה (רפ"ג) מיום 17 בדצמבר 1979 אישרה הכנסת כי "מנכ"ל רשות השידור, בייצגו את הצד המקצועי והציבורי כאחד, פועל בסמכות של עורך ראשי של כלי התקשורת הממלכתיים". בכל מקרה של ספק חובה על העובד להיוועץ מראש בממונה עליו. המנכ"ל יקבע לפי הצורך חובת דיווח ואישור בדרג מתאים לפני פרסום ידיעות בנושאים מסוימים. כמו כן יקבע המנכ"ל סדרי הפנייה לצורך התייעצות וקבלת מידע או אישור לפני שידור. ראה הנספח.

סדרי הפנייה לתדרוך ואישור

6. כתבים ועורכים חייבים להכיר את תחומי הנושאים שיש בהם צנזורה צבאית ולהקפיד על הגשתם לביקורת. על הדרגים הממונים לעדכן את הסגל בעניין זה. בעניינים לאומיים רגשיים, יש לבקש מידע רקע מן הגורמים המוסמכים לכך. הוראות ספציפיות יינתנו לפי הצורך. בכל נושא הקשור ברשות השידור, אם במישרין ואם בעקיפין – אישור מן המנכ"ל או מדובר הרשות. בכל נושא שיש בו חשש מלשון הרע, יש לשדר רק באישורו של היועץ המשפטי לרשות. ידיעות על הרוגים בתאונות, שלום מטיילים, חיפוש נעדרים וכיו"ב, רק באישור מטה משטרת ישראל. במקרים מיוחדים מותר לחרוג מכך באישור מנהל חטיבת החדשות.

דיווח על ישיבות ועדת שרים לענייני ביטחון

7. אין לדווח על קיום ישיבת ועדת השרים לענייני ביטחון או על ישיבת ממשלה בשבתה כוועדת שרים לענייני ביטחון או על תוכן ישיבות כאלה, אלא באישור הצנזורה הצבאית.
8. בנוסף לאמור לעיל אין לשדר בסמיכות לישיבות כאלו דיווח על עמדות שרים, העלול להיראות ולהישמע כאילו הוא דיווח מאותה ישיבה.

שידורים ערב בחירות

9. בימי ערב בחירות יש על הרשות מגבלות משפטיות מיוחדות לשם מניעת ניצולה למטרות תעמולת בחירות. מלבד זה תפיסת אופיה הממלכתי של הרשות מחייבת אותנו להימנע מכל דבר העלול לסייע למועמד מסויים או לרשימה מסוימת נגד אחרים. לפני כל מערכת בחירות (לכנסת, לרשויות מקומיות, לוועידת ההסתדרות ולפעמים אף לגופים מפלגתיים וכדומה), יצאו, כנהוג, הנחיות מיוחדות מטעם המנכ"ל והיועץ המשפטי.

שיתוף פעולה בין הרשות לבין גורמי תקשורת אחרים

10. הסדרים של שיתוף פעולה בין הרשות לבין עיתונאים וגורמי תקשורת אחרים שמחוץ לרשות טעונים אישור מנהל המדיום, בתיאום מראש עם המנכ"ל.

חומר חיצוני

11. כאשר משדרים סרטי – תדמית, חומר מצולם של דובר צה"ל או צילום שנעשה במצלמת חובבים – יש לציין זאת על המרקע.

אמברגו (פרסום מעוכב)

12. דרך כלל – יש לכבד אמברגו. פריצת האמברגו תיעשה אך ורק באישורו של מנהל החטיבה.

הודעות הממשלה ע"פ סעיף 46 בחוק רשות השידור

13. הודעה על שידור ע"פ סעיף 46 לחוק רשות השידור צריכה להגיע אל המנכ"ל. אם המנכ"ל איננו בנמצא – אל מנהלי המדיה, והיא צריכה להגיע לרשות השידור מראש הממשלה, או מן היועץ המשפטי לממשלה או ממזכיר הממשלה. ההודעה צריכה להגיע בכתב, אלא אם כן מדובר במצב חרום, שאינו מאפשר העברת ההודעה בכתב בעוד מועד. סעיף 46 חל גם על הודעות המטה הכללי של צה"ל ועל הודעות מפקד פיקוד העורף. יש לציין במפורש מטעם מי משודרת ההודעה וכי היא משודרת על פי סעיף 46 בחוק רשות השידור.

מגמות השידורים

14. חוק רשות השידור קובע בסעיף 2: "הרשות תקיים את השידורים כשירות ממלכתי". בסעיף 3 של החוק נמנים תפקידי הרשות שהם "לשדר תוכניות חינוך, בידור ואינפורמציה בשטחי המדיניות, החברה, הכלכלה, המשק, התרבות, המדע, והאומנות במגמה:

- א. לשקף את חיי המדינה, מאבקה, יצירתה והישגיה;
- ב. לטפח אזרחות טובה;
- ג. לחזק את הקשר עם המורשת היהודית וערכיה ולהעמיק את ידיעתה;
- ד. לשקף את חייהם ונכסי תרבותם של כל שבטי העם מהארצות השונות;
- ה. להרחיב השכלה ולהפיץ דעת;
- ו. לשקף את חיי היהודים בתפוצות הגולה;
- ז. לקדם את מטרות החינוך הממלכתי כמתואר בחוק החינוך הממלכתי, תשי"ג – 1953.

מגמה זו שקבע המחוקק לגבי כלל השידורים חייבת להדריך את העובדים ולכוון את שיקוליהם בכל שלבי העבודה.

15. בסעיף 4 של חוק רשות השידור נקבע: "הרשות תבטיח כי בשידורים יינתן מקום לביטוי מתאים של השקפות ודעות שונות הרווחות בציבור ותשודר אינפורמציה מהימנה". כאן מוטלת עלינו החובה לשדר אינפורמציה מהימנה, בדוקה, מדויקת ומליאה- גם מבחינת מגוון העמדות, הדעות וההשקפות. אין המחוקק מפרש מהו "ביטוי מתאים" ומה הן אמות-מידה ל"רווחות בציבור". בסעיפים שיבואו, מבקש תדריך זה לקבוע אמות- מידה עקרוניות וכלליות, אך לא כמותיות.

מה הרשות מבטאת

16. מעבר לאמור בחוק אין לרשות קול, מדיניות או השקפות משלה. אין הרשות משדרת "מאמרי מערכת". מתפקידם של הרשות ועובדיה הוא להניח לקולות שונים לדבר בעדם. יש הכרה בציבור שכל מה שנשמע או מוצג ברדיו ובטלוויזיה בנושא רגיש הוא דברה של הרשות, ולא דברו של עובד זה או אחר. עובדות אלה מחייבות לנהוג זהירות מרובה לא רק בהערות פרשנות של עורכים, של כתבים ושל פרשנים מורשים (ראה להלן) אלא גם במסירה מדויקת וזהירה של דברי פרשנות ותגובה שנמסרו לפרסום, לא לייחוס, על – ידי דוברים מוסמכים, ומכל מקום יש להקדים לדברים ממין זה לכל הפחות ייחוס סתמי כגון "מקורות מוסמכים" וכיו"ב (אבל ראה גם להלן, סעיף 21).

הרשות אינה פוסלת מלכתחילה שידור דעות והשקפות מכל סוג שהוא

17. בעקבות בג"ץ 399/85 (ח"כ הרב מאיר כהנא נגד הוועד המנהל של רשות השידור), החליטה רשות השידור על ההנחיה כדלקמן:

- רשות השידור אינה פוסלת מלכתחילה שידור דעות והשקפות מכל סוג שהוא ;
- בכל מקרה קונקרטי, כאשר רשות השידור סבורה שהשידור יוצר ודאות קרובה של פגיעה בסדר הציבורי, כלומר במבנה הדמוקרטי, בביטחון הציבור וקיומו, וברגשות של הציבור או חלקים ממנו – אין לשדר שידור כזה ;
- אין לשדר דברי הסתה על רקע גזעני או לאומי, אתני הפוגעים במידה של ודאות קרובה פגיעה ממשית ברגשות הציבור או חלק ממנו.

- בבדיקה קונקרטיית כאמור יש להביא בחשבון:

- (א). כי כל דבר הסתה על רקע גזעני עלול מעצם טבעו לפגוע פגיעה ממשית ברגשות הציבור או חלק ממנו;
- (ב). כי פרסום דבר הסתה כאמור עלול להיות עבירה פלילית;
- (ג). בכל מקרה לא תשדר רשות השידור דבר שיש בו משום ביצוע עבירה פלילית על-ידי הרשות עצמה.

- בכל נושא שלגביו קיים חשש של פגיעה ברגשות הציבור ובסדר הציבורי כאמור לעיל, יש להימנע משידור ישיר ("חי"), ולהקפיד על הקלטה בלבד.
הקלטות לא יובאו לשידור אלא באישור מנהל המדיום, לאחר התייעצות עם מנכ"ל רשות השידור;

- כל נושא לשידור בעניינים המנויים לעיל יובא לידיעתו של מנכ"ל הרשות ולהחלטתו.

הפרדה בין עובדות לבין מסקנות

18. תפקידם העיקרי של עובדי האינפורמציה ברשות הוא לספק למאזינים ולצופים מידע מהימן, בדוק ושלם כמה שאפשר ולהניח להם להגיע למסקנה מעצמם ולא להביא עובדות עם מסקנות מוכנות בצדן. מכל מקום, יש להפריד הפרדה ברורה לאוזן ולעין בין אינפורמציה עובדתית וישירה (straight news) מכאן לבין פרשנות (commentary) וניתוח (news analysis) מכאן.

פרשנות פסולה

19. לעיתים קרובות הדיווח המקצועי מחייב גם ניתוח העובדות ופירושן, אבל גם במקרים האלה יש להקפיד שלא לצאת בקביעות פסקניות שאפשר לטעות בהן ולקבלן כעובדות מוצקות.

20. בתמסיר עובדתי אין להשתמש במונחים ההופכים אותו לפרשנות. לעולם יבחר עובד החדשות במילים מתארות ולא במילים קובעות עמדה ויחס. הפרשנות עשויה להתגנב כמעט אל תוך כל משפט ולהסתוות כתמסיר עובדתי גרידא. ראה גם סעיף 30 להלן.

21. אין להגניב פרשנות על-ידי ייחוס דעתו האישית או הערכתו של הכתב לגורמים שלא היו ולא נבראו, כגון "פרשנים", "אחוגים", "פקידים בכירים", "אנשי ביטחון בכירים", "גורמי הערכה לאומיים וכדומה.

פרשן מורשה

22. לא ישמש עובד הרשות כפרשן אלא באישור מנהל המדיום והמנכ"ל.

23. כשמזמינים פרשן או מנחה מן החוץ, יש לציין בכל מקרה את מקור סמכותו (הקומפוטנטיות) של האורח בנושא הנדרש, כדי שיוכל הצופה או המאזין להעריך את משקלם של הדברים. כך גם יש לציין את רקעו הפוליטי של הפרשן כאשר יש זיקה בין אמונתו הפוליטית לנושא הנדון. "פרשן מומחה" (איש צבא בדימוס, פקיד בכיר, איש האקדמיה), שהפך פוליטיקאי, יש לציין זאת בשידור.

24. אמנם יש להביא דברי פרשנות מייד, כמה שאפשר בצמוד להתפתחויות חשובות של הרגע האחרון, ואף-על-פי-כן, יש להיזהר ביותר מדבקות בכמה פרשנים זמינים המוכנים להגיב על-אתר ועל כל נושא כמעט, כנגד פרשנים מוסמכים יותר אך איטיים יותר בנכונותם לתגובה. יש לגוון כמה שאפשר את עתודת הפרשנים. בנושאים שבמחלוקת בציבור, כללי האיזון חלים גם על פרשנות (ראה להלן).

25. אין להלאות את המאזינים ואת הצופים בפרשנים, ואפילו מן האקדמיה, או בקצינים בכירים בדימוס, שכל מה שיאמרו הוא שלפי שעה אי-אפשר לדעת, אי אפשר לומר, לחזות וכו'.

אובייקטיביות וניטרליות

26. היכולת להביא חדשות בצורה אובייקטיבית וניטרלית היא מסגולותיו המקצועיות ההכרחיות של עובד החדשות ברשות. על העובד להמנע מלהביע את השקפותיו האישיות בנושאים שהוא מסקר, עורך ומביא לשידור (ראה להלן- שיקולים בבריאת נושאים). יש להימנע מהדבקות תגים כגון: נץ, יונה, שמאל קיצוני, ימין קיצוני ודומיהם. מוטב לנקוב בשמה של הקבוצה, המפלגה או הסיעה בכנסת שהדובר או המדובר בו משתייך אליה, או לומר במה הוא דוגל, על-פי הצהרותיו הוא.

27. אין לשדר תחושות במקום מידע. על השדר להימנע מגילויים של סולידריות עם נשואי הסיקור או מגילויים של סלידה מהם. על הדיווח להיות עובדתי ומלא ככל האפשר.

מעורבות אישית של כתבים וצלמים בנושאים שהם מסקרים

28. נושא שבו יש לכתב או לצלם מעורבות אישית ותוצאות הכתבה יכולות להשפיע על האינטרסים בנושא, שהם הפרטיים שלו- מעורבותו פוסלת אותו מסיקור הנושא.

סיקור הבורסה ותחומים קרובים

29. להלן ההנחיות:

א. כללי

- (1) הנחיות אלו מכוונות להגן על מהימנות המידע שרשות השידור מביאה ברדיו ובטלוויזיה בענייני הבורסה ובתחומים קרובים, ולקיים בעיני הציבור את מהימנותה של הרשות, בתור מקור למידע אמין ולפרשנות בלי משוא פנים ובלי פניות;
- (2) העקרונות וההוראות הכלליות שלהלן מחייבים גם את הכתבים המסקרים תחומים כגון אנרגיה, שיכון, תעשייה ומסחר, כלכלה, תיירות, תחבורה, תקשורת, מדע וחקלאות. לצורך זה, דין עורך ודין מגיש כדין כתב;
- (3) עיתונאי שהגיע לידו מידע פנימי (inside information) בתוקף תפקידו, לא ישתמש בו לעשיית עסקות בשביל עצמו ובשביל בני משפחתו, ואף לא יתן עצות לזולתו על סמך מידע כזה- קודם שהועמד המידע האמור לרשות הציבור כולו, בשידור או בפרסום בעיתונות;
- (4) עיתונאי שהגיע לידו מידע, כמפורט לעיל, יזרימו למערכת מייד; עיכוב פרסום, מאיזה טעם שהוא, טעון אישורו של מנהל החטיבה;
- (5) לא ישתמש עיתונאי במידע כאמור בכל צורה שיש בה כדי להטיל צל על מהימנות הרשות ועובדיה ועל חוסר משוא פנים בעבודתם, גם אם אין טובת הנאה כרוכה בדבר.

ב. השקעות פרטיות של עיתונאים המסקרים את המשק

(6) השמירה על מהימנות הדיווח בענייני בורסה ומשק בכלל מחייבת סייגים למעורבות אישית של המסקרים ושל עורכיהם בנושאי סיקורים. עם זאת אין הרשות תובעת מכתביה הימנעות גמורה מהשקעת חסכונות בניירות ערך וממכירתם. לשם כך נועדו ההגבלות המפורטות להלן:

(7) עיתונאי המסקר את הבורסה לניירות ערך יוכל להשקיע את כספו בנאמנות סגורה, או להשקיע בלי הגבלה כמפורט להלן בסעיף זה, למכור מה שרכש כרצונו:

- (א) אגרות חוב צמודות;
- (ב) מטבע חוץ והשקעות מותרות בחו"ל;
- (ג) קרנות נאמנות;

(8) עיתונאי המסקר את הבורסה:

- (א) לא יעסוק בעיסוקים הקשורים בשוק ניירות הערך;
- (ב) לא ינהל תיקי השקעות למען אחרים, או על-ידי אחרים, חוץ מבן-זוג או בת-זוג, וגם זאת בהגבלות המפורטות בסעיף 7 לעיל;
- (ג) לא ייתן הוראות לבצע פעולות בניירות ערך, בשעה שהוא נמצא באולם המסחר, אפילו בשביל עצמו או בשביל בן-זוגו או בת-זוגו.

ג. אמינות המידע

(9) לעולם יש לאזכר את שם הכתב בשידור ידיעות על המתרחש בבורסה ובשידור כל ידיעה כלכלית אחרת שיש בה כדי להשפיע על מחירים בבורסה.

(10) בשעה שמביאים מידע כמתואר בסעיף (9) לעיל מפי מקור המעורב בחיי המשק, יש לזהות את מקור המידע בשמו ולציין את מעורבותו ועניינו בנושא הנדון ובבורסה בכלל. כשיש צורך מקצועי חיוני לשמור על אלמוניות המקור, אפשר לעשות כן רק באישור מראש של מנהל חטיבת החדשות במדיום. לא יתן מנהל החטיבה האמור אישור כזה אלא אם כן יובטח שניסוח הידיעה מתאר את הנטאי (bias) האפשרי של מקור המידע; ולא יעביר את סמכות האישור לזולתו;

(11) לעולם יעשו הכתב והעורך כל מה שביכולתם כדי להישמר מפני ידיעות מגמתיות, שכוונתן להשפיע על מחירי ניירות ערך;

(12) כל אימת שאפשר יש להביא גם דעה או הערכה אחרת וגם זאת בזיהוי המקור כאמור בסעיף (10) לעיל.

ד. פרשנות וחיזוי

- (13) יש להימנע מכל יסוד של פרשנות וחיזוי בתמסיר עובדתי. במקום שאין הדבר מעשי, כגון שעצם ניתוח הדברים שהתרחשו יש בו משהו מן הפרשנות והחיזוי- יש להקפיד להביא יותר מדעה אחת, ולעולם יש לזהות את בעל הפרשנות או התחזית בשמו ולציין ברור את מעורבותו בעניין הנדון ובבורסה בכלל. לעולם אין לעסוק בחיזוי גורלו של נייר ערך מסוים.
- (14) מרואיינים שמוזמנים לחוות דעה על המתרחש בשוק ניירות הערך, או בגורל עסקיה של חברה מסוימת, יזוהו בשמם המלא ויצוין העניין שיש להם בנושא הנדון ובבורסה בכלל. ברדיו יצוינו הדברים האלו בדברי המראיין או המגיש ובטלוויזיה- בכתובית חופפת, אפילו שיש זיהוי מקביל בקול.
- (15) יש להבהיר מראש למרואיינים ולפרשנים מהן המגבלות החלות על התבטאותם בשידורי הרשות, וביותר יש לעשות כן לפני הופעתם בשידור ישיר.
- (16) מגיש משדר ברדיו ובטלוויזיה, שאינו הכתב או העורך הכלכלי בעצמו, לא יעיר הערות משלו על התרחש בשוק ניירות הערך, או על הצפוי להתרחש בו. פתיחים לכתבות ו"עיקרי חדשות" בעניינים אלו יש לכתוב בלשון עובדתית, עניינית ומפורשת;
- (17) יש להרחיב ולגוון את חוג "המומחים-המעוניינים" המוזמנים למשדרים אלו עד כמה שאפשר, ואין להזמין מומחים ממין זה בתדירות.

אל תחלק "ציונים"

30. הדרך הבדוקה ביותר להגיע לרמה סבירה של אובייקטיביות היא להימנע כמה שאפשר מ"חלוקת ציונים" ומשימוש בתארי השם והפועל. אל תהסס מלחזור על המילה הפשוטה "אמר": מי שמשדר צד אחד כמי ש"קבע" וצד שני כמי ש"טען" או "הודה" – חוטא בחוסר אובייקטיביות ממש כמי שמבטא את עמדתו כלפי הצדדים בצורה בוטה וגלויה יותר. והוא הדין בנעימת-קול, בהערת גרר, בשילוב קטעים או בהבעת פנים שיש בהם משום גילוי יחס. גם הכנסת מוסיקת-רקע מזוהה או טעונת מסר, עלולה להתפרש כהבעת עמדתו של הכתב. סמיכות קטעים מוקלטים בין בעריכת כתבה ובין בסדר הבאת הכתבות בשידור, גם היא עלולה להתפרש כהבעת דעה של העורך או המגיש.
31. יש שהכתב או העורך משתמש בפועל שיש בו משום הבעת דעה או אפילו טעם לגנאי: "התפנה מקום בקבינט המדיני. על המקום הזה יריבו פלוני ואלמוני".

חייב היה לומר יתמודדו או יתחרו. אין זו רק שאלה של לשון נקייה, אלא גם של דיווח עובדתי.

32. אין להיגרר אחר מינוח טעון- הערכה בפי גורמים מעוניינים ואפילו בפי מקורות עיתונאיים כגון סוכנויות חדשות. הוא הדין בתארים שגורמים מעוניינים מדביקים דרך קבע למדינות, לתנועות, למפלגות, לאישים וכדומה, אלא בשעה שמביאים דברים מפי אומרים או בשם אומרים.

ציון גזע, מוצא, עדה, השתייכות מפלגתית, נתינות

33. אין לציין ארץ מוצא, גזע, עדה, דת ושתייכות מפלגתית או נתינותו של אדם בהקשר שלילי אלא בשעה שהידיעה צריכה לכך לגופה. בכל מקרה של ספק יש להימנע מכך.

ציון "יחוס אבות" של חשוד או של נאשם בפלילים

34. אם יש קשר ענייני בין אדם החשוד בפלילים לבין קרבתו לאישיות ידועה, יש מקום לפרסום קרבה זו. אם אין כל קשר בין חשד נגד אדם לבין קרבתו אל אישיות מפורסמת, אין להזכיר עובדה זו. אם הקשר בין החשד נגד איש לבין תפקידו של קרובו הידוע, הוא עקיף, ההחלטה על הפרסום צריכה להיות בדרג של מנהל החטיבה, שישקול לפי העניין.

סייגי האובייקטיביות

35. יש לזכור כי אנו משדרים לקהל מאזינים וצופים שיש לו תרבות, ערכים ומערכת מוסכמות, מהם מיוחדים לו ומהם מקובלים בהקשר תרבותי רחב יותר. אין לצפות מקהל זה שיתייחס באובייקטיביות, או בשוויון נפש, למעשה רצח או לאנטישמיות, או להכחשת השואה, לחילול בתי עלמין ובתי כנסת, לגופים המבקשים לחסל את מדינת ישראל וכיו"ב.

36. אין פירושו של דבר שיש נושאים מוקצים לגמרי מחמת הרוגז שהם מעוררים בלבם של רוב הציבור ושאין לטפל בהם בצורה עובדתית והוגנת, ברגישות הראויה ובהקשר הנכון.

ראיונות עם ממלאי תפקידים ברשות הפלסטינית ועם אישים ערבים

37. יש להתייחס לראיונות של האישים האלו כפי שמתייחסים לכל נושא אחר ברדיו ובטלוויזיה, ובלבד שרשות השידור לא תשמש בימה לתעמולה של גורמים העוינים במוצהר את מדינת ישראל ולוחמים נגדה.

דיוק בכינויים

38. "הנשיא" סתם הוא רק נשיא מדינת ישראל. כנסת, שרים, סרנים ואלופים יש רק בישראל. הביטוי "הארץ" משמש כקיצור הביטוי "ארץ ישראל". לפיכך אין להשתמש בו בתור תחליף לביטוי "תחומי הקו הירוק". הדגל הוא דגל המדינה, כהגדרתו בחוק, ולא "דגל הלאום". כל עוד לא הוקמה ממשלה פלסטינית מוכרת, אין לכנות ממלאי תפקידים באוטונומיה "שרים", או להתייחס לרשות הפלסטינית כאל "ממשלה". כך גם ראוי להימנע מן השימוש בביטוי "השב"כ הפלסטיני". וכי אנו אומרים "השב"כ הצרפתי"? האומר "דגל פלסטיין" כאילו מכיר בעובדה שהיה הייתה, או קיימת מדינה בשם "פלסטיין" ולה דגל. הדגל הוא דגל אש"ף או דגל פלסטיני. האומר "דגל פלסטיין" כמוהו כמכיר בממשלת פלסטיין של אש"ף. האומר כי פלוני הוצא להורג בשטחים "בחשד ששיתף פעולה עם שלטונות ישראל" כאילו מסכים ומקבל שאכן היה חשד סביר, שנערכה חקירה כדין וכובדו כל זכויות החשוד שהובא לדין והורשע. למען הדיוק ולמען הטעם הטוב רצוי לומר "הומת, או נרצח, בטענה ששיתף פעולה...".

39. "הגדה המערבית" הוא כינוי ירדני שעבר זמנו. בשידורים בעברית יש להשתמש בכינוי יהודה ושומרון ובוודאי שיש להקפיד על כך שעה שמדובר ביישובים יהודיים. השימוש בכינוי "שטחים" מותר לשם הגיוון בלבד. בציטוט ישיר יש להשתמש בהגדרות ובכינויים של הדובר המצוטט. בשידורים בערבית יש להשתמש בכינויים שהמאזינים רגילים בהם.

שמות יישובים ואתרים

40. בשידור בעברית יש לומר השילוח, או כפר השילוח ולא סילוואן, כשם שאנו אומרים שכס וחברון ולא נאבלוס ואל-ח'ליל. בעברית- ואדי ערה הוא נחל עירון, כשם שסהל בטוף הוא בקעת בית נטופה. בשידור בערבית יש להשתמש בשמות המקובלים על האוכלוסייה הערבית.

איזון מהו וכיצד הוא נעשה

41. הטיפול במשדרי האינפורמציה של הרשות בכל נושא שבמחלוקת צריך להיות טיפול מאוזן, הווה אומר- טיפול המביא בהוגנות, ובפרופורציות נכונות דעות שונות ומנוגדות שהביעו בנושא זה בני אדם שיש להם סמכות, מיומנות או זיקה ממשית לנושא האמור. אין פירושו של דבר שיש לאזן עד לאבסורד, כלומר להגיע לאיפוס מוחלט, מחמת איזון ואיזון חוזר. גם אין פירוש הדבר שיש להעיר ולעורר את כל הצדדים הנוגעים בדבר כדי להביא את תגובתם מייד, בצמוד לפרסום הראשון דווקא. למפלגת האופוזיציה הראשית יש לתת לא רק "זמן שווה", אלא בעיקר "הזדמנות שווה" להגיב, כלומר, באותו משדר ובאותה מסגרת הזמן. איזון צמוד של דעות עדיף על "איזון לאורך זמן". פרסום דעה אחת במהדורה מרכזית רבת- מאזינים וצופים ודעה מנוגדת במסגרת אחרת הוא פתרון מאולץ ודחוק. יש מצבים שבהם דברי הממשלה והאופוזיציה חייבים להינתן באותה מסגרת משום שהנושא שנוי במחלוקת לוחט.

42. "דוקטרינת ההוגנות" מעניקה מצד אחד את זכות התשובה והתגובה למעורבים הישירים בסכסוך או במחלוקת, אך מן הצד השני, ובעיקר, היא באה להבטיח את זכותו של ציבור המאזינים והצופים לקבל מידע מלא ואמין על עובדות ומגוון מאוזן של דעות.

43. אין להעלות על הדעת שבשמו של האיזון, או לשמו, יימנע העורך, בהעדר תגובה, משידור דברים – אף שאין הוא פטור מלנסות לבקש תגובה. לא באה תגובה, יש לומר זאת. סירב אדם להגיב, יש לומר זאת בהוגנות, בלי הבעת תרעומת ובלי פרשנות. אין לומר "השתמט ממתן תגובה". די לומר "סירב להגיב".

44. מתן אפשרות תגובה לנפגע מעוגנת בכללי רשות השידור התשנ"ז – 1997. כללים אלה קובעים כי "פגיעה" משמעה נזק ממשי לאדם, לשמו הטוב, לרכושו או לכבודו, לרבות חשש של ממש לנזק שכזה. "תגובה" – הכחשה, תיקון או הבהרה של פרט לא נכון, מטעה או לא מדויק או דברים שהוצאו מהקשרם. "עמדה הרשות לשדר משדר אשר יש בו לכאורה משום פגיעה באדם, תנקוט הרשות צעדים סבירים, בנסיבות העניין, כדי לברר ולקבל את תגובת האדם לפני שידור המשדר ותשדר את התגובה יחד עם המשדר, באופן ובנוסח שתמצא לנכון, אלא אם כן ראתה כי התגובה אינה ראויה לשידור או כי נעשה שימוש לא ראוי באפשרות למתן תגובה. סירב אדם ליתן תגובה או שלא ניתן היה להשיג את תגובתו טרם שידור המשדר תודיע על כך הרשות במשדר ותשדר את תגובתו לכשתתקבל במועד קרוב, ככל האפשר, למועד שידור המשדר". ראה בעניין זה גם סעיף 82. להלן קובעים הכללים את נוהל הטיפול של הממונה על קבילות הציבור ברשות בתלונה של אדם שסבר כי הרשות בשידוריה פגעה בו ולא ביקשה או שידרה את תגובתו.

45. איזון נבחן במתן ביטוי הוגן וחסר פניות לדעות שונות, כאשר הן נמסרות בשידור. יש בעניין הזה חשיבות לא רק למסירה נכונה ונבונה של עיקרי הדברים אלא גם להימנעות, כאמור למעלה, מ"חלוקת ציונים" (ראה סעיף 30 לעיל).

46. כיצד מאזנים "דעות שונות הרווחות בציבור": יש מפרשים את האמור בחוק "ביטוי מתאים של השקפות ודעות שונות הרווחות בציבור", כאילו הכוונה לאיזון עפ"י משקלם הפרלמנטארי היחסי של הכוחות הפוליטיים. כאילו ניתן לקצוב מילים בדיווח משודר לפי יחס הכוחות בכנסת בלבד. נראה כי האיזון צריך להיעשות גם על-פי ערכיות החדשות (news value) של הדברים ועל-פי העניין הציבורי שיש בהם. במידה מרובה העניין מסור לידי של העורך ולשיקול הרגע שלו, בהדרכת הממונים עליו.

47. אין שום טעם, בשם חובת האיזון, להביא דברי תגובה הנראים כאיזון ואינם כן. הכוונה הן לצורה והן לתוכן. מבחינת הצורה – בשעה שהאשמה באה מפי המאשים עצמו והתגובה באה מפי מגיש המשדר, אין למאזין או לצופה תחושת איזון גמור ויש להימנע מזה כמה שאפשר. מבחינת התוכן -- דרך משל -- ביום שממשלת ארצות הברית מפרסמת הודעה חשובה בעניין עתיד האזור, ואין איש חוץ מפוליטיקאי בדימוס שיהיה מוכן להגיב עליה – אין כל טעם חדשותי בהבאת דעתו שלו בלבד. שכן זה עיוות הפרופורציה וחוסר איזון גמור.

איזון - "צוותי תגובות"

48. מפלגות וגופים פוליטיים אחרים מפרסמים לעתים הודעות מטעם מוסדות שהקימו לצורך יחסי-ציבור (דוברים, צוותי תגובות וכדומה). הודעות ממין זה יש לבחון באמות מידה של ערכיות חדשות ושל מתן אפשרות לנתקף להתגונן. אין משדרי החדשות מקום לשידור "מאמרים ראשיים" של מפלגות בכל נושא

שבעולם. דבריהם ומעשיהם של ראשי מפלגות או מוסדות מפלגתיים מדווחים כרגיל לפי ערכיות-החדשות.

איזון- הצד הטכני

49. מראיינים ומנחים מצווים אף הם על ההקפדה גם בצד הטכני של האיזון כלומר על מתן אפשרות שווה, כמה שאפשר, לצדדים המוזמנים להשתתף בדיונים, או בעימותים, להביע דעתם בלא הפרעה והטרדה מצד יריביהם או מצד המנחה. פגע משתתף אחד במשדר מוקלט או מצולם מראש, פגיעה גסה בכבודו של המשתתף האחר, או שאמר דברים שיש בהם משום הוצאת דיבה, או שתקף אישיות או גוף שאינם מיוצגים במשדר – יש להשמיט את הדברים. יש להקפיד על כך אפילו מתסיס המשתתף ה"תוקפן" ומחיה את הדיון. כשהמשדר "חי" יש למנוע התפתחות מצבים כאלה בתוקף מייד עם הסתמנותם, קל וחומר שיש להפסיק בתקיפות ניסיון לפגוע באדם שאינו נוכח במשדר. ראה גם להלן, סעיף 76 ואילך בהנחיות למראיינים ולמנחים.

50. יש להקפיד על מתן תנאים טכניים שווים למתמודדים בראיון או בעימות, גם כשאחד המרואיינים אינו מצוי באולפן השידור אלא באולפן אחר או בנקודת שידור חוץ. ברדיו – יש להישמר מאיכות טלפונית מול איכות מיקרופונית. בטלוויזיה יש להקפיד ככל האפשר על הרקע, האיפור, התאורה, המסגור. וכולי כדי שלא לתת לאחד המשתתפים יתרון טכני על פני המשתתף האחר.

"המילה האחרונה"

51. אחרי שידור בטלוויזיה של קטעים מדיון מדיני בכנסת ולאחר שראש הממשלה סיכם את הדיון, רואיין ראש האופוזיציה באותו נושא, בפרוזדור. כך ניתנה לו "זכות המילה האחרונה", שעה שתקנון הכנסת מעניק אותה לראש הממשלה. כך גם ניתנה לראש האופוזיציה עדיפות טכנית, כיוון שדבריו לא שוסעו על ידי קריאות ביניים. במקרה דומה מן הדין להתייעץ במנהל החטיבה.

סקרי-דעת קהל

52. סקרי - דעת קהל אינם מבטאים עובדות מוצקות אלא הם בגדר אינדיקציה. הם מבטאים נטיות נכונות לשעתן, כלומר לתקופות התשאול. בתיאור גרפי של תוצאות סקר דעת קהל, נקודת הבסיס חייבת להיות אפס.

שימוש בסקרים בחדשות

53. הסקרים היחידים המותרים בשימוש בלי סייג הם הסקרים שהזמינה רשות השידור, באישור המנכ"ל, וקבעה מי יעשה אותם ועל-פי אילו הנחיות. היה העורך סבור שיש צורך חדשותי מיוחד לשדר ידיעה על סקר אחר, יביא את הדבר לפני מנהל חטיבת החדשות במדיום, והוא יבקש את אישור המנכ"ל. בתקופה שבה אסורה תעמולת בחירות, כמוגדר בחוק הבחירות-דרכי תעמולה, חל איסור מוחלט על פרסום סקרים ותחזיות עד לסגירת הקלפיות.
54. בשידור תוצאות של סקרים אחרים בזמנים אחרים, יש לבדוק ולציין בשידור את זהות מזמין הסקר, מהימנות עורכי הסקר ופוקדיהם, גודל המדגם ושיטת בחירתו, ושיעור הטעות השולית. אם שיעור ה"לא יודעים", או ה"לא החליטו עדיין" עולה על 15% מן המשיבים, הדבר עשוי להעיד על רמה גבוהה של היסוס וציפת קולות (floating vote) ויש לציין זאת בשידור.

"משאלי רחוב" ו"משאלי טלפון"

55. יש לזכור שריאיון בני אדם מקריים במקומות ציבוריים ("משאל רחוב") או בבתיהם אינו משקף בדרך כלל לא את מגוון הדעות ולא את משקלן בציבור. לפיכך, יש לנהוג זהירות רבה בשימוש בפורמט זה ובכל מקרה יש לציין בפירוש, בגוף המשדר, שאין המודגם מייצר כלום. יש להימנע ממשאלי רחוב בשעה שיש חשש שלא יתקבלו תשובות אמת. מכל מקום, כללי האיזון חלים לגבי נושאים השנויים במחלוקת הציבורית.
56. משאלי טלפון אל האולפן, בעת השידור, במתכונת "מי בעד" ו"מי נגד" – מותרים אך ורק באישור המנכ"ל ובהסתייגות מפורשת מאמינותם בעת השידור.

נתונים סטטיסטיים

57. יש להקפיד על שידור נתונים סטטיסטיים תוך ציון ספק הנתונים ועורך הסטטיסטיקה. יש לציין במפורש לאיזו תקופה מתייחסים הנתונים ואין להתעלם מדברי ההסבר לגבי משמעותם האמיתית. יש להקביל את הנתונים גם לנתוני החודש, או הדו"ח שעבר וגם לנתוני החודש המקביל, אשתקד.

שיקולים בברירת נושאים

58. עניין הברירה מתחלק לשניים: מה הנושאים היזומים, או הנבחרים מתוך המצאי, שישודרו ומה המקום והחשיבות שישוו לנושא בתוך המשדר, או המהדורה. שיקולי הברירה בחדשות הרדיו חלים גם על מספר החזרות על נושא אחד, הכללתו של הנושא במהדורות מסכמות ועל מיקומן של הידיעות החוזרות במהדורה. האובייקטיביות המוחלטת כמעט אינה אפשרית בתהליך הברירה, והברירה היא בחזקת פשרה בין הרצוי למצוי. האובייקטיביות, האיזון וההוגנות חייבים לבוא לידי ביטוי מלא בדרך הטיפול בכל נושא לאחר שנבחר, כפי שנבחר.

59. בעת תהליך הייזום והברירה יפעל כל עורך לפי המגמות האמורות בחוק רשות השידור. עם שאנו אומרים, כי השיקול העיקרי בברירה היא ערכיות חדשות (news value), הרי בשום פנים אין לגרוס כי נושא חיובי, או שמגמתו חיובית, אינו בבחינת חדשות. מצד שני, אין לגנוז נושא שלילי בעל חשיבות ובעל ערכיות חדשות, ויש להעלותו מתוך הצגה אחראית ושקולה. שכן, על הרשות לשקוד לא רק על איזון אלא גם על רמה גבוהה של אמינות. אמינותו של המדיום תיפגם אם הוא יתעלם לחלוטין מעניינים פרטיים של אישים בחדשות, בתנאי שיש בהם משמעות ציבורית.

60. אין משדרי החדשות וענייני היום של הרשות צריכים ללכת בעקבות עיתון זה או אחר ולהבליט הבלטה נעדרת פרופורציה, נושא, רק משום שאותו העיתון הבליט אותו. העובדה שעיתון זה או אחר חשף פרשה, מחייבת בדיקת העניין אך אין היא מחייבת פרסום באותה מידה של הבלטה, באותה לשון, באותה מגמה ובאותה רוח.

61. רשות השידור אינה צינור להעברת תגובות או הכחשות של דוברים, אישים או מוסדות לגבי דברים שפורסמו בעיתונות ולא שודרו ברדיו או בטלוויזיה. רק ערכיות חדשות מהותית עשויה להצדיק שידורה של התגובה, או ההכחשה.

דיוק ואמינות

62. יש לקיים בשידורי הרשות רמה גבוהה ומוניטין של אמינות והוגנות. דיוק בעובדות, בשמות, בתארים ובמושגים הוא יסודה הראשון של אמינות. למען מהירות השידור אין לוותר על בדיקת עובדות בכל דרך אפשרית ומן המקור הטוב ביותר שאפשר. טיב המקורות קובע ולא מספרם. החובה לשדר אינפורמציה מהימנה ובדוקה קודמת לחובה לשדר אינפורמציה במהירות. אם בכל זאת יש צורך במקרים חריגים להביא את הדברים שעדיין לא אומתו די צורכם, יש לציין את המקור וללוות את הידיעה בהסתייגות הדרושה. אין

לדלות אינפורמציה ואפילו עובדתית מעיתון בלא בדיקתה ובוודאי שאין להביאה כחומר מערכת סתם, בלא ייחוס למקור.

63. קטע מוקלט מנאום או מראיון, דינו כדין ציטוט. על כן אין לחבר בעריכה שני קטעים נפרדים מנאום בלי להבהיר למאזין ולצופה שאין מדובר ברצף אחד, אלא בשני קטעים, או יותר, שלא נאמרו במקורם בנשימה אחת. כך גם אין בשום פנים ואופן להכניס לנאום, בעת העריכה, קולות רקע שנשמעו והוקלטו שלא בעת קטע הנאום שהובא בשידור. יש בכך עיוות של סיקור האירוע, המעורר חשד של זיוף מגמתי, גניבת דעתם של הצופים והמאזינים והכפשתו של הנאום.

64. ידיעה מוטעית יש לתקן בהקדם האפשרי. היה בידיעה המוטעית משום גרימת נזק או עוגמת נפש או פגיעה אישית, יש להתנצל על כך. לא די לומר "והרי עדכון לידיעה ששידרנו..." יש להודיע במפורש על תיקון טעות. להלן הוראת מנכ"ל בנדון:

(1) נפלה טעות בשידור, אין להסתפק בהעמדת דברים על דיוקם, אלא יש לפרש שאירעה טעות;

(2) אם היה בטעות כדי לפגוע בגורם כלשהו, יש להתנצל על הפגיעה;

(3) דרישה לתיקון טעות תובא אל העורך האחראי. הכתב עצמו אינו מוסמך להחליט על תיקון ואף אינו מוסמך לקבוע את נוסח התיקון;

(4) לאחר בדיקת התלונה ואימות פרטיה, העורך האחראי יגרום לשידור התיקון בהזדמנות המתאימה הקרובה ביותר;

(5) סבר העורך האחראי כי אין מקום לתיקון, יעביר את העניין להכרעתו של מנהל חטיבת החדשות;

(6) סבר מנהל חטיבת החדשות, אף הוא, כי אין מקום לתיקון, יודיע על כך בכתב למתלונן עם ציון כי המתלונן יכול לפנות אל הממונה על קבילות הציבור של הרשות. מנהל חטיבת החדשות ימציא מכתב זה למנהל המדיום. נציב הקבילות רשאי לפנות למנכ"ל בדרישה שיורה לשדר את ממצאיו בשידורי הרדיו או הטלוויזיה.

65. ידיעה רגישה במיוחד יש לבדוק בדיקה חוזרת גם אם דולים אותה מתוך מסגרת אחרת ברשות השידור, או מגלי צה"ל, או מגורם שידור אחר.

66. בשידורי החדשות וענייני היום יש לדייק בשמות החגים ומועדי ישראל, הברכות, התפילות והמנהגים המסורתיים הקשורים בהם. שגיאה פוגעת לא רק ברגשות הציבור אלא גם באמינות המדיום.

"עיתונאות חוקרת"

הגדרה

67. מתכונות "העיתונאות החוקרת" שהיא חושפת עובדות למרות מאמצים להסתירן, או למניעת פרסומן, בשעה שעובדות אלה עוסקות בהתנהגות בלתי חוקית או סותרות את האינטרס הציבורי, וכדי לגלותן יש צורך להפעיל הליכים עיתונאיים בלתי שגרתיים.

דיוק ואמינות

(א) חובת הדיוק והאמינות מקבלת במקרה שכזה תוקף כפול ומכופל, שכן הסיכון לגרום נזק ולהסתבך בהוצאת לשון הרע, אם אין העובדות בדוקות, מוסיף חובה משפטית על החובה המקצועית והאתית. ראה לעניין זה גם לעיל, סעיף 62;

אישורים מוקדמים

(ב) אין להטיל או לאשר משימות של עיתונאות חוקרת, אלא באישור מנהל המדיום. אם החקירה כרוכה בשימוש באמצעים בלתי שגרתיים- התחזות, הקלטה נסתרת, צילום נסתר וכדומה – יש לקבל את האישור המנכ"ל מראש. ראה לעניין זה גם להלן, סעיפים 88-90;

התחייבות

(ג) אין להתחייב כי הרשות תיתן הגנה משפטית או שיפוי למקור או למסייע, אלא באישורו המוקדם של המנכ"ל. כך גם אין להתחייב על מתן כל תשלום למקור, לרבות החזר הוצאות, בלי אישורו המוקדם של המנכ"ל.

שיתוף פעולה עם השלטונות

(ד) אם יש חשש סביר שהשידור עלול להבריח עבריינים, לתת בידם שהות להשמיד מסמכים וראיות, להשפיע על עדים ולטשטש עקבות – יש להודיע – מראש-למשטרה על החשיפה הצפויה בשידור ולתת בידה שהות מספקת לפעול כחוק. פנייה למשטרה תיעשה רק אחרי התייעצות עם המנכ"ל;

מעקב הממונה

(ה) מנהל החטיבה ידאג לקבל מידע שוטף על מהלך החקירה עד לתוצר המוגמר לפני שידורו ויערב בשיקוליו את הממונים עליו, לפי חומרת העניין ועדינותו;

חיסוי מקורות

(ו) עורך המשדר יודא את מהימנותם, מקור סמכותם, והאינטרסנטיות של כל מקורות המידע החשובים, גם בנסיבות שזהותם אינה ניתנת לחשיפה. מותר למנכ"ל לדרוש חשיפת זהותו של מקור, באוזניו בלבד, בתור תנאי להתרת שידור. ומותר לכתב לגלות זהותו של מקור לממונים עליו, עם הטלת חובת החיסוי כמובן, כדי להבהיר את משקל המידע. כשהעורך והכתב אדם אחד הם – יש לערב את הממונה על העורך בשיקול.

ייעוץ משפטי

(ז) בכל מקרה של חשש, ואפילו דחוק, של הוצאת לשון הרע, פגיעה בפרטיות או של עיסוק בדבר התלוי ועומד לפני בית משפט ("סוב יודיצה"), יש למסור מידע מקיף ליועץ המשפטי לרשות ולקבל את אישורו לפני השידור. ערעור על עצת היועץ המשפטי – רק לפני המנכ"ל.

בידוי ופברוק

(ח) לעניין בידוי ("פברוק") בכלל ובידוי עבירות בפרט, ראה להלן סעיפים 91-93.

חיסוי מקור וידיעות אלמוניות

68. עיתונות, בין כתובה ובין משודרת, לא תתיכן למעשה בלי מקורות מידע שאינם מוכנים להזדהות, בדרגות שונות של העלמת זהות. המשתמש במקור כזה, חייב להגן על אלמוניותו של המקור. מותר לכתב למסור את זהות המקור לממונים עליו במדרג העיתונאי, כדי שיוכלו לשקול אל נכון את ערך המידע – אבל בתנאי ברור שחובת חיסוי המקור חלה גם על הממונים האלו. אין מוסרים זהות מקור חסוי למי שאינו מחויב בכללי האתיקה המקצועית. יש סכנות אחדות בידיעות ממקור אלמוני: חשש שמישהו מבקש להשתמש בעיתונאי לשם התקפה מן המארב בחסות האלמוניות, חשש של מקור מדומה (ראה לעיל, סעיף 21) ולעיתים – אף פיחות בערכה של הידיעה עצמה. ברור שידיעה ממקור שלא זוהה מטילה על רשות השידור ועל הכתב את מלוא האחריות לאמינותה ולדיוקה.
לפיכך, יש:
(א) להקפיד הקפדת משנה על אימות הדברים;
(ב) בעניינים רגישים מבחינה ציבורית או אנושית יש לערב דרגים בכירים במידע, ולפעמים בהחלטה, קודם לשידור. ידיעה רגישה עלולה להיעשות רגישה יותר כשהמקור אנונימי;
(ג) כשאינן המקור הראשון מזוהה, יש לזהות לכל הפחות את הכתב המביא את הדברים לשידור. חריגים – רק באישור המנכ"ל או מי שהסמיך לכך.

זימון לחקירה

69. זימנה המשטרה את הכתב לחקירה, חובה עליו להודיע על כך לממונה עליו ולהתייצב.

ערכיות חדשותית של חומר לא עובדתי

70. יש לנהוג זהירות מיוחדת בקביעת ערכיות החדשות של דברי פרשנות, ספקולציה או תגובה המובאים בשם עיתונאים, פובליציסטים וכתבים, בין שהם מייצגים את עמדתם כותביהם בלבד ובין שהם נכתבים בהשראת ממשלות או גופים מעוניינים אחרים. דיווח משקף הלכי רוחות באמצעי תקשורת או בחוגי שלטון מסוימים, יכול להיות חשוב, אך אין פירושו של דבר שעלינו להיגרר אחרי מבצעי לוחמה פסיכולוגית של אחרים.

לשון

71. משדרי חדשות יש לנסח בלשון תקנית, בהירה ומדויקת. יש להימנע מלשון מרושלת, משימוש בביטויים המונוניים וגסים, מקלישאות, ממליצות ומחידושי –לשון שאינם מקובלים או מוסמכים. קביעותיו של היועץ לענייני לשון מחייבות את כל עובדי הרשות.

- ברירת מונחים וכינויים

72. ציבור המאזינים והצופים רגיש מאוד לבני-גוונים של הגדרות, מונחים וכינויים השכיחים בשידור. כך, למשל, "מתיישבים" או "מתנחלים", אף שמבחינה לשונית צרופה אין הבדל בין השניים. גם בעניין זה הדרך הנכונה היא להשתמש בכינוי שבעלי הדבר מכנים בו את עצמם, או להביא דברים בשם אומרם, כפי שנאמרו. אין עיר בשם "ירושלים המזרחית". הביטוי "מזרח ירושלים" פסול, כשמשמשים בו לגבי רובעים ושכונות המצויים מצפון ומדרום לבירה. מוטב לנקוב בשם הרובע או השכונה. הרגישות חלה גם על בחירת הפועל "נרצח" או "נהרג" וכן גם לגבי ההגדרות "הרג", "רצח" ו"טבח". ראה בעניין זה להלן, סעיף 134. כך גם יש להיזהר מאוד בשימוש בהגדרות "שואה" או "רצח-עם" (ג'נוסייד) או "טיהור אתני". השימוש האקראי במונחים "מרדף", "מצוד", "סריקות", "חיפוש" – עשוי להביך את המאזין והצופה. מרדף מחייב לפחות מגע-עין עם המבוקש, כלי רכבו וכדומה. מצוד – מחייב אזור מוגדר ואובייקט מוגדר. סריקות- כשמדובר במטע, פרדס, חורש, אזור שכותר, ומכל מקום – הפעלת כוחות גדולים במיוחד, פרוסים על פני שטח גדול, פתוח, מבוותר, סבוך או בנוי. למונח חיפוש- שני שימושים: האחד- חיפוש במבנה, בכלי רכב או בכליו של האדם והשני- חיפוש אחרי מבצע פשע או פיגוע, בכיווני חקירה שונים ובמקומות שונים.

לועזית

73. רבים ממאזינינו מבינים לשונות זרות ויש שרוגזים על שנמנע מהם לשמוע דברים הנאמרים בלועזית על-ידי קיטוע המקור, או על ידי הנחתתו ודריסתו על-ידי התרגום. בהבאת קטע בלועזית יש לבחור קטע משמעי ובשום מקרה אין לקטוע את הדברים במקום חסר-משמעות, באמצע משפט, וביותר כשמדובר במשפט הקובע. אין למשל להשאיר מן המקור רק "גבירותי ורבותיי" ולהשתמש ביתרה, שהיא הקובעת והחשובה מן הבחינה התיעודית-עניינית רק כרקע שאין להבינו. בטלוויזיה יש להעדיף תרגום מודפס ("כותרות").

74. יש להזכיר כי יידיש וגם לאדינו הן בבחינת לשונות הצריכות תרגום לעברית. הוא הדין באנגלית, שיש סבורים שהכול שומעים אותה. אין להניח כי האנגלית היא ה"לינגווה פרנקה" של ישראל ושל כל הבאים אליה. יש להקפיד

כמה שאפשר לראיין כל אדם בלשון עמו ולפחות לאפשר לו להשיב בלשונו שלו, גם אם נשאל בלשון אחרת שהוא שומע. יש טעם לפגם כשמראיינים באנגלית אורח מאיטליה או מצרפת שבא לישראל לציון יום תרבות ארצו. מכל מקום אין לשדר את שאלותינו המקוריות של הכתב בלשון שאינו רהוט בה.

75. שרים, ראשי מפלגות ודומיהם, נואמים או מרצים בארץ בלשון זרה לפני אורחים מחו"ל, רק אם יש ערך מיוחד לשידור הדברים במקורם – יש לעשות כן. אבל בדרך כלל אין להביא את הדברים בלועזית בתוך שידור עברי.

הראיון והנחיות למראיינים

76. תדריך זה מצטמצם בעיקר, לסוג אחד של ראיון-ראיון החדשות. יש לזכור כי מטרתו של המראיין היא ראשית דבר לחפש תשובות על שאלות שיבהירו את הנושא שבחדשות. התכלית היא להשיג משהו ששייך ל"סיפור" של היום, או לנושא הנדון ולהציגו בדרך מאוזנת והוגנת כמה שאפשר. אין להציג למראיין שאלה בנושא שאין לו כל מעמד בו.

77. יש לזכור, כי בראיון מסוג זה, המראיין חושף עצמו ל"התקפות פתעי", לשאלות פרובוקטיביות מעניינו של הנושא ושלא מעניינו וללחצים אחרים. גם סירוב להשיב על שאלה בתוך מהלך הראיון יירשם לעיתים כ"נקודה לרעתו". על כן יש להקפיד על הכללים האלה:

(א) סודו של ראיון טוב – סקרנות אמת הנשענת על הכרה טובה של הנושא והמראיין. ביקורת על המראיין יש להביא בשם אומרה ולדייק במידת האפשר;

(ב) אל יבליט המראיין את אישיותו ואל יביע את דעותיו שלו;

(ג) אל תתרפס ואל תתבטל לפני המראיין, כך גם אל תפגין אינטימיות מופלגת;

(ד) אל תעודד תשובות מתחמקות ואל תסייע למראיין לחמוק מן הנושא המרכזי ולהסיח את הראיון לאפיקים או לנושאים נוחים לו יותר או לנצל את המיקרופון להעברת מסר החורג מנושא הראיון;

(ה) אל תהיה גס ומציק. אל תקריב את מידות הנימוס והאדיבות למען ה"צדק והאמת". אל תהיה אינקוויזיטור המנבח שאלות ואפילו אתה מרבה בתואר "אדוני";

(ו) אין לשים דברים בפי המראיין.

78. לעיתים אדם מוזמן לראיון בנושא מוגדר מראש ובתוך מהלך הריאיון הוא נשאל גם בנושא אחר. לדעת העורך – התשובה על השאלה "הצדדית" היא בעלת הערך החדשותי העיקרי. ניתן כמובן לכלול את התשובה הזאת בשידור, אך אין לבטל או להנחית בדרך כלל את הנושא שלשמו הוזמן המרואיין.

"מארב"

79. אין להכין למרואיין "מארב" על ידי כך שמזמנים לאולפן, בלי ידיעתו המוקדמת ובלי הסכמתו, מגיב או בר פלוגתא.

בקשות והתניות

80. התנה המרואיין את הסכמתו להשתתף במשדר בהתעלמות מנושאים אקטואליים מסוימים- יש לציין את הדבר בפתח המשדר, בהסכמתו של המרואיין. סירב המרואיין לכך, יש לשקול אם לוותר על הריאיון בכלל.

81. ביקש המרואיין להשמיט תשובות, או שלא לשדר את הריאיון כולו, בנימוק שנוקש בלשונו ויש בדברים- לכשישודרו- משום פגיעה בטובת הציבור או נזק אישי של ממש – אפשר לסרב לבקשה כזאת על-פי שיקול ציבורי ובאישור המנכ"ל או מי שהוסמך על ידו.

ריאיון שהוקלט ביום חול ונועד לשידור בשבת

82. כתב המרואיין בימות חול ליומן השבוע, יבהיר למרואיין דתי כי השידור מתוכנן לשבת. יש לציין בשידור כי ההקלטה/הצילום נעשו ביום חול. נבצר מבן- אדם דתי להגיב על דברים ששודרו עליו בשבת- יש לתת לו את זכות התשובה ביום חול.

ראיונות מן הארכיב

83. כשמשדרים ראיונות או קטעי ראיונות מן הארכיב, יש לבדוק, ראשית דבר, את מידת האקטואליות שלהם. מכל מקום, יש להודיע בבירור כי מדובר בחומר מן הארכיב ולציין גם את תאריך ההקלטה בכתובית על המרקע.

קטינים

84. צילום והקלטת קטין, שזיהויו אינו אסור על-פי חוק, מותרים אך ורק באישור הורי הקטין או האפוטרופוס שלו. אין די בהסכמתו של הקטין להזדהות ולהתראיין.

אנונימיות של המרואיין

85. שמירת האנונימיות של המרואיין, שזיהויו אינו אסור על-פי חוק, כולל עיוות קולו, הצללת פניו או טשטושן, צילום מן העורף וכדומה, מותרת כאשר מדובר בנפגעי אונס או גילוי עריות, בחולים מתנוונים או בכויים ומצולקים קשות, באסירים בבית-הסוהר או בבית-המעצר, במתייראים מנקמת פושעים, או בנרדפים בארצם על דעותיהם הפוליטיות.

86. חובה לשמור על אנונימיות של קורבן אונס או גילוי עריות, אלא אם כן ביקש הקורבן במפורש לפרסם את שמו. הוא הדין בקורבן אלימות במשפחה.

87. אין חיסיון לנאשם במעשה אונס או גילוי עריות, או אלימות במשפחה אולם יש לשקול שמא פרסום שמו במפורש או פרסום פרטים מזהים יביאו לזיהוי הקורבן.

הקלטה וצילום נסתרים

88. במשדרי חדשות וענייני היום, אין להקליט או לשדר שיחה טלפונית בלא ידיעתו ובלא הסכמתו של המרואיין. מבחינת החוק, ההקלטה מותנית בהסכמת אחד מבני השיח, גם אם זה הכתב עצמו, וגם אז אין לעשות זאת למטרת ביצוע מעשה נזק או למטרת גילוי דברים שבינו לבינה והם מצנעת האישות. אסור להשתמש בהקלטה שנעשתה בלי הסכמת אף אחד מבעלי השיחה, גם כשהיא נעשתה באקראי, אגב הקלטה גלויה של מישהו אחר.

89. אסור להשתמש בהקלטה או בצילום נסתרים במשדרי החדשות וענייני היום אלא כדי לחשוף פעילות – בדרך כלל לא חוקית – שלא ניתן לתעדה בדרך אחרת וגם זאת רק באישור המנכ"ל או באישור היועץ המשפטי. צילום והקלטה נסתרים שלא לשם שידור אלא כגיבוי לידיעה או לכתבה, שמא יתכחש המקור, בדיעבד, ויתבע את הרשות על הוצאת דיבה, מותרים אך ורק באישור מראש של המנכ"ל. לא ייעשו עותקים והקלטת המקורית תישמר בכספת של מנהל המדיום. הפנייה אל המנכ"ל תיעשה באמצעות מנהל המדיום.

90. התחזות של כתב לשם השגת מידע שאינו נגיש לעיתונאים מותרת רק באישורו המוקדם של מנהל חטיבת החדשות, לאחר שנועץ במנכ"ל.

שילוב חומר ארכיוני, שיחזור ובידוי ("פברוק")

91. אין לערבב ברפורטאז'ה קטעים מן הארכיון או קטעי מופעים אומנותיים או קטעים מחוץ להקשרם כדי להשיג אפקט אקטואלי "מפוברק". כך גם אין לשלב בכתבה קטעים ממערכונים שיש בהם חיקויים.

92. בכל מקרה שמתעורר חשש של הטעיה על-ידי השימוש בחומר ארכיוני או בשחזור, יש לקבוע בגוף המשדר הבחנה ברורה בין החומר האוטנטי החדש לבין החומר הארכיוני או המשוחזר.

93. מותר לבקש לחזור על מעשה, או על דיבור כדי לאפשר צילום או הקלטה שנכשלו מטעמים טכניים ובלבד שאכן נעשה האקט בזמן ובמקום, כפי שחוזרים עליו. לעומת זאת, אסור באיסור חמור להציג כמעשה עובדתי סצנה "תיעודית" יזומה ומבווימת. אינך רשאי לשכור חבורת נערים שיעלו באש צריף, אפילו הסכים לכך בעל הצריף, כדי להמחיש ונדליזם, למשל. איך לעבור עבירה, אפילו לכאורה, לכל צורך שהוא, בכתבה אלא באישורו של היועץ המשפטי לרשות השידור. היועץ המשפטי ידאג לגיבוי חוקי למבצע ובעת השידור יצוין כי מדובר בשחזור.

פרטיות

94. צילומים של קהל שנעשו ברשות הרבים מותר לשדר בלי נטילת רשות מראש, ובלבד שאכן נעשו ברשות הרבים.

95. צילומים של קהל שנעשו באולמות, באירועים, בבתי-חולים ובמרפאות, בבתי חרושת, במרכולים, בקניונים וכדומה, אם התמונה מקרית, שולית ובלתי מזוהה, אפשר לשדר. במקרים אחרים יש לבקש רשותו של המצולם, של הוריו או של האפוטרופוסים שלו.

96. בסיקור פעולות המשטרה וכוחות הביטחון, כגון חיפושים, פשיטות ומעצרים, על הצוות המסקר להזדהות. אם בעלי המקום או המצולמים מבקשים למנוע צילום, על הצוות להסתלק ולא להסתכן "בהשגת גבול טכנית". אם הכתב מתעקש לשדר את התמונות על אף התנגדותם של המצולמים, עליו לשכנע את הממונה עליו שאכן ההקרנה משרתת את טובת הציבור. יש לשקול ולהתייעץ אם להודיע למצולמים מראש שהחומר ישודר.

97. בבידוי ובשחזור, יש שברקע ייראו עוברי-אורח, שאין להם שום קשר לסצנה. מטעמי אדיבות יש להבהיר להולכים ושבים שהם עלולים להופיע בשידור. דרך אחרת היא להודיע בשידור שלמצולמים ברקע אין כל קשר לנושא.

אסירים ועצורים

98. אין לצלם אסירים בבית-הסוהר או עצורים בבית-המעצר בלי רשותם.

נוכחות המיקרופון והמצלמה

99. אמצעי התקשורת האלקטרוניים היו לגורם בחברה. עצם נוכחותם עלולה לשנות אופיו של מאורע או אף ליצור אותו. עצם קיומם מפתה בני אדם להשתמש בהם לצרכיהם. אי אפשר למנוע את התופעה בכללה, אבל הדבר מחייב זהירות רבה בעבודה היום יומית. הזמנה בלעדית, "בסוד", לצלם או להקליט אירוע חשאי חייבת לעורר חשד שהאירוע מבויס במיוחד בשביל הטלויזיה או הרדיו. על מקבל ההזמנה ליידע את הממונה עליו ולקבל את אישור מנהל חטיבת החדשות לסקר את האירוע. גם לאחר מעשה חייב הכתב לדווח לממונה עליו ולקבל אישור לשידור ממנהל המדיום, באמצעות מנהל חטיבת החדשות.

100. יחידים וגופים מבקשים לנצל את הסיקור ברדיו ובטלויזיה כדי לקדם אינטרס, או כדי לתת תוקף לתלונותיהם. יש לבחון כל פנייה כזאת לפי ערכיות החדשות של הנושא. יש לזכור כי משדרי החדשות של הרשות – להבדיל ממשדרים בענייני צרכנות-אינם בבחינת שופט או אומבודסמן.

שביתות, איומי שביתות והפגנות

101. יש לדייק בזיהוי מארגני השביתה או ההפגנה ומשתתפיה.

102. שביתות והפגנות היו גם לפני היות הרדיו והטלויזיה, אולם צריך לזכור כי לנוכחות של צוותי השידור יש השפעה לא מבוטלת על מהלכם של האירועים האלו. על כן- יש להימנע מלהודיע מראש למארגני אירועים כאלה על נוכחות צוותי השידור ועל הצוותים להשתדל לסקרם באורח דיסקרטי כמה שאפשר. לנוכחות של צוותי צילום בגילויים מופגנים של סכסוך עבודה יש השפעה מרובה על צביונם ועל הקולניות שלהם.

103. התארגנה מקהלת קוראי סיסמאות ומנופפי כרזות ליד עמדת הכתב, על הכתב לציין זאת בשידור. אם כוחות הביטחון תובעים מן הצוות לעבור לעמדת-צילום אחרת מזו שנבחרה על ידו, יש להישמע להוראות. פגם מילוי ההוראה ביכולת הסיקור – יש לציין זאת בשידור או בכתבה.

104. אין להתיר למפגין או לאחד המארגנים להשתמש במיקרופון של השדר כדי לפנות אל הציבור שיצטרף להפגנה. על הכתב לחתוך ניסיון כזה מייד, יהיה המנסה לעשות כדבר הזה מי שיהיה.

105. אין לשדר הודעה מטעם המארגנים על ביטול הפגנה, אלא אם כן לעצם הביטול יש ערך חדשותי.

כמה השתתפו בהפגנה?

106. מספרם של המשתתפים בהפגנות או בהתפרעויות הוא יסוד עובדתי-חדשותי מובהק. על כן אין לסמוך על הערכתם של בעלי-העניין בלבד, ויש לדלות את המידע או האומדן, מן המקור המוסמך והמיומן ביותר. הכתב יקבל אומדן מגורמי המשטרה הבכירים ויודיע: "לפי אומדן מוסמך...". אם המשטרה מסרבת לאמוד את מספר המפגינים, נאמר: "קטנה", "גדולה", "המונית". כתב הרדיו וכתב הטלוויזיה יתאמו ביניהם את המספרים. אם הכתבים במקום אינם יכולים ליצור ביניהם קשר, ישתדלו המערכות לעשות זאת.

הפגנות שלא ברישיון

107. אין להודיע מראש על הפגנות שלא ברישיון אלא במקרה שברור מראש כי יהיו התנגשויות ומעשי אלימות, שעלולים לפגוע בעוברים ושבים.

תהיה שביתה?

108. בדרך כלל אין לדווח מראש על שביתות או על אסיפות שדנים בהן אפשרות להכריז על שביתה אלא משעה שהעניין הוא עובדה- כלומר, כשנתקבלה החלטת העובדים על שביתה, משנמסרה הודעה על סכסוך עבודה או על השביתה ונבדק ונתברר כי לפי שעה נסתמו שערי המשא ומתן.

109. בדרך כלל יש להימנע מהודעות מראש על שביתה שעלולה לפרוץ אלא אם כן טובת הציבור מחייבת ידיעה מראש, כגון, השבתת שירותים חיוניים- בתי ספר, תחבורה (כולל תחבורה אווירית ונמלים), שירותי בזק, דואר וכדומה.

הגדרת סכסוכי עבודה

110. שובתים נוהגים להציג שביתות לא-מוגנות, במונחים "חופשה מאורגנת", "חופשת מחאה", "היעדרות מאורגנת", וביטויים דומים. מן הראוי שעובדי רשות השידור לא ייגררו אחרי כינויים פיקטיביים של סכסוכי עבודה ו"יקראו לילד בשמו".

סכסוכי עבודה ואיזון

111. מבחינת האיזון, סכסוך עבודה הוא נושא המחייב להביא בצמוד את תגובת הצדדים העיקריים הנוגעים בדבר.

הטעם הטוב

112. עובדי החדשות מצווים להקפיד כמה שאפשר שלא לפגוע בטעם הטוב, ברגשות הציבור ובמידות המוסר המקובל ושלא לבזות את רגשותיו הדתיים או המוסריים של הציבור, או חלק ממנו. אמנם אי אפשר למצוא חן בעיני כל הציבור, אך יש להשתדל מאוד שלא לפגוע אף בחלק ממנו.

113. בכל מקרה של שידור כתבה ברדיו או בטלוויזיה על סרט שניפסל להקרנה על ידי הרשות המוסמכת לכך, ואם יש כוונה להביא בשידור קטע מהחומר הפסול, לא ייעשה הדבר אלא באישורו של מנהל המדיום. המדובר בפסילה מסיבות פוליטיות, פגיעה בדת, סדיזם, פורנוגרפיה וכדומה.

סיקור לוויית

114. אין לשדר לוויית בשידור ישיר, אלא במקרים מיוחדים ובאישור מנהל המדיום. כלל זה אינו חל על לווייה ממלכתית.

115. יש להיצמד לסיקור עובדתי, נטול מלודרמטיות. התקשורת היא שעודדה את האבל המופגן של חברי הנופלים. הכתב נמצא במעמד הלווייה כדי לתעד ולדווח ולא כדי להביע את השתתפותו בצער המשפחות ובאבלן.

116. אין לצלם לווייה בבית העלמין בניגוד לרצון משפחת הנפטר. קל וחומר שאין לצלם את מעמד הקבורה בניגוד לרצונם של שאיריו.

117. אין לשדר לוויית שגורמים שונים מבקשים לנצלן לצורך נאומי תעמולה ומסרים פוליטיים. הסיקור בלבד- מותר. בסיקור קולי וחזותי של לוויית – יש להימנע ככל האפשר מניצול גילויים של אבל לשם יצירת תמונה מזעזעת וקורעת לב. אין לתפוס את האבלים בשעת צערם.

118. יש להקפיד במיוחד על דבריהם של הורים שכולים, שאי-אפשר להתווכח איתם, ועל המסרים שהם מעבירים. שכול אינו מצדיק העברת מסרים פוליטיים בהקשרים בלתי רלוונטיים. שכול אינו הזדמנות ואינו צידוק להשיא עצות לצה"ל ומפקדיו.

מעשי זוועה ופלילים

119. אין לשדר אלא את הפרטים העיקריים של מעשי זוועה ואין להיכנס לפרטי הפרטים שיש בהם כדי לזעזע, או לפגוע בנפשות ילדים וצעירים. אין להציג מעשה התאבדות בפרטי פרטים.

120. יש לבחון בכל מקרה מה לשדר: את האמת האכזרית כולה, או רק את האמת הנסבלת.

121. הכללים בעניין שידור תמונות זוועה ותמונות של אלימות חלים גם על חומר סוכנויות ושידורי לוויין.

122. סיקור פעילות לא חוקית, כגון הפצת סמים וצריכתם, שידול לזנות, גניבה וונדליזם מחייב קבלת ייעוץ משפטי מראש. הצוות מסתכן בכך שיאשימו אותו בהסתרת עדות ובסיוע לדבר עבירה.

123. הצגת טכניקה של פשיעה וכן שיטות משטרה חדשות או חשאיות, תסייע לפושעים ותעודד נטייה לפשיעה יותר משתשכיל את רוב הציבור.

עבריינים מבוקשים או נמלטים

124. פנה עבריין מבוקש או נמלט לכתב, יודיע הכתב מייד לממונה עליו. כל צעד נוסף ייעשה אך ורק באישור היועץ המשפטי או המנכ"ל.

125. בדיווח על עבריינים מבוקשים יש לזכור כי עדיין לא הורשעו בדין והם בחזקת חשודים בלבד.

126. בראיון עם עבריין או עבריין לשעבר, אין לפאר את הפשע ואין להתיר למרואיין שיפרט את שיטת ביצוע העבירה.

הצהרת מורשע בפלילים

127. אדם שהורשע בפלילים, אין לאפשר לו להופיע ולומר כל דבר שעולה על דעתו, אלא במקרים מיוחדים ובאישורו של מנהל המדיום.

מסירת חומר מוקלט או מצולם למשטרה

128. חומר שכבר שודר דינו כחומר שנמצא ברשות הרבים, אלא אם כן תוכנו הוא נושא לחקירה או לתביעה משפטית.

129. ההחלטה אם למסור למשטרה חומר מוקלט או מצולם, בין ששודר ובין שלא שודר, שעשוי להפליל את המצולמים/ המוקלטים היא בידי המנכ"ל. בכל מקרה, אחד השיקולים יהיה אם אין במסירת חומר למשטרה כדי לסכן את כתבי הרשות וטכנאיה ולפגוע במוניטין המקצועיים שלהם.

130. דין אחד למשטרה ולפרקליטים של עצורים ונאשמים, למעט אם פעלה המשטרה לקבלת החומר באמצעות צו חיפוש או צו אחר של בית המשפט.

131. הדעת נותנת שחומר מצולם של זירת פשע או פיגוע חבלני יימסר גם למשטרה. לעומת זאת, צילומי הפגנות או משמרות בסכסוכי עבודה מוטב שלא נמסור לאחרים אלא על-פי צו של שופט.

132. דרישה למסירת חומר מצולם עשויה להיות מופנית לגורמים שונים ברשות. מן הדין שכל הגורמים יגיבו באורח שווה, הווה אומר יפנו – יפנו את המבקש למנכ"ל או ליועץ המשפטי לרשות.

פיגועים והתפרעויות- צורת דיווח

133. יש לזכור את האפקט של תיאורים אמוציונאליים. בדיווח, בהקלטה ובצילומים ממקום פיגוע ומבתי חולים יש להימנע מגדישת זוועות ולשמור על טון ענייני כמה שאפשר. אם יש התפרעויות של אוכלוסיית שוליים יש לדווח על זה באיפוק גדול, כי דיווח מפורט מפרנס את יצר הראווה של המתפרעים. יש להתבסס אך ורק על עובדות שבשטח ולהימנע מתיאורי התרשמות.

134. המונחים "טבח", "הרג", "פיגוע", "פיגוע רצחני", "נהרג", "נרצח", - משמשים בערבוביה. טבח הוא, בדרך כלל, רצח המוני של אזרחים חפים מפשע. אם כוון נגד בני אדם, כל פיגוע הוא פיגוע רצחני, בין שהשיג את מטרתו ובין שנכשל או סוכל. רצח עשוי להיות על רקע פלילי או חבלני. דרך

כלל, מבחינים בין רצח, שנעשה בנשק חם ובין רצח אכזרי שנעשה בסכין, בגרזן, בחנק או במכשיר קהה. נשאלת השאלה לגבי חיילי צה"ל ואנשי כוחות הביטחון שנהרגו, או נפלו שלא בעת מילוי משימה מבצעית. חייל שנחטף, פורק מנשקו והורג- ניתן לומר שנרצח בידי שוביו. חייל שנורה בעמדה או במחסום- נהרג. לעומת זאת, האירוע של בית ליד, אף- על- פי שרוב הנפגעים היו חיילים, הוא בגדר של טבח. לא הייתה לחיילים כל אפשרות להתגונן, כמוהם כאזרחים שנפגעו באוטובוסים שפוצצו בידי מתאבדים

135. ידיעה על פיגוע שלא היו בו נפגעים – יש לפתוח בציון העובדה הזאת. כל ידיעה על מעשה שיש בו חשש פיגוע לא תשודר בשימושי לשון שיש בהם כדי להפוך את החשש לוודאות. למשל – יש לדבר על "התפוצצות" ולא על "פיצוץ" או "פצצה" או "מטען נפץ" או "מכונית תופת" או "פיגוע התאבדות" אלא אם כן מתאשר הדבר בבדיקה עם מקורות מוסמכים (המשטרה וכדומה). יש להיזהר אף מ"צבע" שיוצר רושם של פעילות חבלנית עוינת, אלא אם כן הדבר ודאי. שיקול זה עדיף משיקול מהירות. בסיקור פיגוע המוני, וביותר בשידור ישיר, על הכתב להיזהר בקביעת מספר הנפגעים ועליו לנקוב במספרים רק מפי קציני משטרה והאחראים לצוותי ההצלה והעזרה הראשונה.

136. האווירה הפסיכולוגית שמלווה פיגוע אמיתי או מדומה מולידה שמועות. אין להיזקק למקור זה בשום צורה, אלא בתור עילה לבירור עם מקורות מוסמכים. שמועה כוזבת שלא שודרה- עצם הכחשתה עלולה לסייע להפצתה. אף-על-פי כן, בנסיבות מסוימות, כשהשמועה נפוצה מאוד בלאו הכי, למשל, שהושמעה מבימת הכנסת, עלול להיות צורך להכחישה בפירוש. דבר כזה אין לעשות אלא על דעת מנהל חטיבת החדשות.

137. במקום שיש ספק, אל לו לכתב לשפוט אם לאירוע רקע פלילי או חבלני יש למסור את גרסת כוחות הביטחון.

138. אין לעקוף מחסום של כוחות הביטחון ולהסתכן לשטח שניסגר בפני העיתונים.

139. אין להיזקק להתרשמויות אישיות של עדי ראייה אמיתיים ומדומים, ואפילו של הכתב עצמו, לגבי מידת יעילותם וזריזותם של גורמי העזרה – המשטרה, מגן דוד אדום, מכבי אש וכדומה. טיפול ביעילות העזרה צריך להידחות עד שיהיה סיפק לברר את הפרטים אף עם הגורמים המגישים עזרה.

140. אין להיענות להזמנה לצלם תהלוכות של רעולי- פנים, של נושאי נשק ואימוניהם אלא באישורו המוקדם של מנהל החטיבה, לאחר שנועץ במנכ"ל. גם כשמשדרים חומר כזה שצולם בידי סוכנויות וכתבים זרים, יש לציין כי הצוות הוזמן לצלם את האירוע. סביר להניח כי האירוע בויס.

פיגוע מיקוח

141. בעת פיגוע מיקוח, חטיפת מטוס או לקיחת בני-ערובה, אין להשתמש בחומר שנקלט ממערכות קשר מבצעיות בארץ או בחוץ-לארץ. הפרסום בשידור עשוי לסייע למבצעי הפיגוע ולסכן את פעולות החילוץ.

ידיעות על מספר נפגעים, ממקורות אויב

142. אין לשדר מספר נפגעים של האויב בהסתמך על מקורות אויב בלבד. מספרי נפגעים ישודרו רק בהסתמך על מקורות אחרים, כגון סוכנויות הידיעות הזרות. לעומת זאת – אין לפרסם מספר נפגעים שלנו בהסתמך על מקורות זרים בלבד.

תאונות קטלניות ואסונות טבע

143. אסור לנצל ידיעה על תאונה או אסון טבע כדי ליצור עניין מופלג, מתח, התרגשות או בהלה. אין לנצל סיקור מאורעות כדי להפגין כושר תיאורי. יש לצמצם את מידת הבהלה שיש בידיעות כאלה על ידי כך שנציין מייד בראש הידיעה את הזמן, את המקום, סוג כלי הרכב שהיה מעורב בתאונה וכדומה. ידיעות על שלום נפגעים אין לשדר אלא בהסתמך על מקור רפואי מהימן ובייחוס ההערכה למקור.

אסון אווירי

144. בדיווח על אסון אווירי יש לציין את שם חברת התעופה, סוג המטוס, מספר הטיסה והקטע בנתיב הטיסה שבו אירע האסון.

פרסום שמות הרוגים ופצועים

145. אין לפרסם שמות הרוגים ופצועים עד שנתברר כי אכן נמסרו הודעות למשפחות. במקרים יוצאים מן הכלל, כשפרסום מיידי של שמות נפגעים יש בו כדי להרגיע את הציבור ולמנוע חרדה, השיקול לפרסם קודם שנמסרה הודעה למשפחות- בידי מנהל המדיום או המנכ"ל.

מידע שירותי

146. יש ידיעות שמשדרים אותן לא בגלל ערכיות החדשות אלא לשם מתן שירות אחר לציבור. הכוונה לידיעות על הלוויות נפטרים, מזג האוויר, התנועה בכבישים, על ביטול אירועים, פניות לעזרה ולתרומת דם, הודעות המשטרה על נעדרים ועל עבריינים נמלטים, על חיפוש עדים וכדומה. ידיעות ממין זה יש לשדר לפי ההנחיות שנקבעו בכל מערכת.

הודעות באמצעות המשטרה

147. כל ההודעות המפורטות להלן יתקבלו רק באמצעות לשכת הדובר במטה הארצי של משטרת ישראל. בכל מקרה יש לוודא את זהותו של הפונה:

(א) פיקוח נפש: אזהרה לאדם מסוים או לציבור מפני שימוש בחומרים או בחפצים שעלולים לסכן חיי אדם;

(ב) סגירת כבישים מחמת שיטפונות, פיגוע, תאונה;

(ג) מטיילים שמתאחרים לשוב במועד שנקבע מראש, מחמת פגעי טבע, סיבה ביטחונית או קלקול רכב;

(ד) אובדן חפצים.

הודעות אזהרה מטעם משרד הבריאות והמשרד לאיכות הסביבה

148. הרשות תשדר, ברדיו ובטלוויזיה, בעברית ובערבית ובעוד שפות, הכל לפי העניין, הודעות אזהרה של משרד הבריאות ושל המשרד לאיכות הסביבה. ההחלטה על העברת הודעת אזהרה לצורך שידור מסורה בידי מנכ"ל משרד הבריאות ומנכ"ל המשרד לאיכות הסביבה. ההודעות יעמדו באחת מאמות-המידה האלו:

(א) מניעת סכנת נפשות;

(ב) מניעת מפגע המוני;

(ג) מניעת פאניקה.

149. ההודעה תימסר לאחת מאלה, בסדר עדיפות זה :

(א) למנכ"ל רשות השידור ;

(ב) למנהל המדיום הנוגע בדבר ;

(ג) למנהל חטיבת החדשות הנוגע בדבר.

התרמה

150. אין הרשות משדרת קריאות לתרום למפעל פלוני או אלמוני. לכל חריג יש לקבל את אישור המנכ"ל.

נפטרים

151. שידור ידיעות בחדשות על פטירות ונפטרים – לפי כללים שקבעה המליאה והוראות הקבע של מערכות החדשות ברדיו ובטלוויזיה. הודעה על פטירת שרים חייבת לבוא ממזכירות הממשלה.

שידורים בחדשות על פטירות (רדיו)

152. יש לצמצם ככל האפשר שידורים בחדשות של ידיעות על פטירות. ידיעה על פטירה תשודר רק בהיותה בעלת ערך חדשתי מובהק. בבואו להחליט אם לשדר ידיעה אם לאו, ינחו את העורך השיקולים האלטרנטיביים הבאים :

(א) האם היה הנפטר "בחדשות" בימי חייו.

(ב) אם נסיבות המוות יש בהן משום עניין לציבור (דוגמה : מקרה אסון).

153. כל מקרה שהעורך אינו מכיר את שם האיש או שלא ברור אם היה האיש דמות ציבורית בהיקף לאומי – עליו להשתדל להשיג אינפורמציה זו ממקור הבקיא בתחום פעילותו של המנוח, בחייו ;

154. גם בעניין זה, אין להקריב אינפורמציה מהימנה על מזבח הדחיפות.

הודעות על נעדרים בטלויזיה

155. בקשות לשידור תמונות נעדרים יבואו רק מדובר משטרת ישראל. הטלויזיה תסכים לשדר תמונות נעדרים :
- (א) אם חייהם צפויים לסכנה, כגון : קטינים או רפי שכל, או חולים מתנוונים.
- (ב) אם הציבור צפוי מהם לסכנה פיסית ;
156. אם יהיו חילוקי דעות בין דובר משטרת ישראל לבין מנהל חטיבת החדשות בטלויזיה וירצה הדובר לערער – יפנה אל מנהל הטלויזיה.
157. ניסוח התמליל המלווה את שידור התמונה ייעשה בצורה שלא תסבך את הרשות בחשש דיבה או ביזוי בית המשפט. לא ישודרו דברים שהיועץ המשפטי מתנגד לשדרם, אלא באישור המנכ"ל.

מניעת פרסומת מוסווית

158. אין לתת בשידורינו פרסומת לאדם, לחברה, ליישוב, למפעל, לארגון ולמוסד יותר ממה שמתחייב מציווי הסיקור העיתונאי. עם זאת נקבע כי אין להקצין עד כדי חסידות שוטה ולומר, למשל, מחשש פרסומת, "נשיא ארצות הברית מתאכסן במלון ירושלמי גדול" ולא "במלון המלך דוד".

פרטים מסחריים מזהים

159. בסיקור בטלויזיה יש להימנע מהתעכבות המצלמה על פרטים מסחריים מזהים: שילוט, כרזות מסחריות, תוויות וכדומה, יותר ממה שדרוש לסיקור העיתונאי לגופו. אין להזכיר שם מפעלים כשמביאים מנהל או עובד להדגמת מצב כלכלי ולא בזיקה לאירוע חדשותי הנוגע לאותו המפעל המיוחד ובמפורש. במשדרים ובכתבות העוסקים בסקר שווקים יש להימנע מלחזור תדיר לאותם בתי- עסק עצמם ויש לדאוג לכך שלא יהיו בתמונה פרטים מזהים יותר מן ההכרחי.

שמות גנריים

160. כינוי מכשירים ביתיים ואחרים בשמות גנריים (כגון: פריג'ידר, פלאפון, מגימיקס וכדומה) אסור. הדבר עלול לגרור תלונות מצד יצרנים ומשווקים וכן לשמש עילה לתביעת דיבה, כאשר המוצר מוזכר בהקשר שלילי.

אירועי תרבות ואומנות

161. בשעה שסוקרים אירועים תרבותיים או אומנותיים ויש למסור את שמות המעורבים ביצירה ובהפקתה (מחבר, בימאי, שחקן, מפיק, מו"ל וכדומה), עדיין יש להימנע ממסירת מידע מסחרי מובהק כגון מחירי הכרטיסים (אלא כנושא לביקורת) ומקום המכר שלהם. במשדרים מעין "לאן הערב" אין מנוס מאזכור האולם שבו מועלה המופע או מוקרן הסרט.

ספרים, סרטים, תקליטורים וקלטות חדשים

162. בסקירת מוצרי תרבות חדשים: סרטים, ספרים, תקליטים, קלטות, תקליטורים ודומיהם, מותר להיכנס לפרטים ככל שמחייב הסיקור העיתונאי, תוך הימנעות משימוש בביטויים שיש בהם כדי לעודד רכישת המוצרים.

שידורי ספורט ופרסומת הטלוויזיה

163. כרבים וטובים בארגוני שידור בעולם, השלמנו גם אנו עם הצגת פרסומת, סביבתית ואישית, במופעי ספורט כגון כדורגל וכדורסל. עם זאת, יש להימנע ככל האפשר מלהיות כלי- שרת של היזמים. נותני החסות והמפרסמים, מלהיגרר לסיקור מופעים שכל תכליתם ועילת קיומם היא להחדיר פרסומת לטלוויזיה ומסטיות ממה שמחייב באמת הסיקור העיתונאי- המקצועי של האירוע. כהנחיה כללית – ראה לעיל, סעיפים 158-159.

164. ישודרו אך ורק העברות בשידור ישיר והקלטות שהוכנו על ידי הטלוויזיה, או שיתקבלו מגוף שידור או מספק מקצועי מוכר (סוכנות, EBU וכדומה). במקרים מיוחדים ולפי נסיבות העניין מותר להקרין משדר או קטע, שהוכנו על-ידי המארגנים או גורם מעורב בתחרות, ובלבד שניתן לערוך אותם לפי הכללים והקריטריונים של הרשות.

165. הכללים לגבי פרסומת במגרשי ספורט שמעבירים מהם שידורי משחקים הם הכללים שמוציא ארגון השידור האירופי (EBU).

166. פרסומת פוליטית או דתית, ישירה או עקיפה, אסורה לחלוטין.

167. אין לעכב מצלמה על שלטי-פרסומת למעלה מן החיוני לסיקור ולשידור המקצועיים, וגם זה רק לפרק זמן סביר. ברגעים "מתים", יש לכוון את

המצלמה אל הקהל, או אל תוכן ניטרלי. הכלל חל גם על שלטי- פרסומת של בעל החסות על משדר הספורט.

סובלימינליות

168. בחדשות הטלוויזיה, הקרנת תמונה למטה מסף התחושה (תמונה "סובלימינלית")- אסורה.

נספח

ריכוז סדרי הפנייה ואישור

- א. המנכ"ל
- ב. היועץ המשפטי לרשות
- ג. מנהל המדיום
- ד. מנהל חטיבת החדשות

א. המנכ"ל

מנכ"ל רשות השידור פועל בסמכות של עורך ראשי של כלי התקשורת הממלכתיים – (סעיפים 5 ; 6).

בכל נושא הקשור ברשות השידור, אם במישרין ואם בעקיפין- אישור מן המנכ"ל או מדובר הרשות (סעיף 6).

הסדרים לשיתוף פעולה בין הרשות לבין עיתונאים וגורמי תקשורת אחרים שמחוץ לרשות- תיאום מראש עם מנכ"ל, ע"י מנהל המדיום (סעיף 10).

שידור הודעות הממשלה על-פי סעיף 46 בחוק רשות השידור – באישור המנכ"ל. בהיעדרו – באישור מנהלי המדיה (סעיף 13).

נושא שלגביו קיים חשש של פגיעה ברגשות הציבור ובסדר הציבורי - תיאום מראש עם המנכ"ל, על-ידי מנהל המדיום (סעיף 17).

לא ישמש עובד רשות השידור כפרשן – אלא באישור מנהל המדיום והמנכ"ל (סעיף 22).

עריכת סקרים מטעם הרשות- רק באישור המנכ"ל (סעיף 53).

שידור ידיעה על סקר דעת קהל שלא הוזמן על-ידי הרשות (למעט בתקופה שבה אסורה תעמולת בחירות)- ההחלטה בידי המנכ"ל (סעיף 53).

**משאל טלפוני לאולפן, בעת שידור-
אך ורק באישור המנכ"ל (סעיף 56).**

**תיקון טעות בשידור –
ראה הוראת מנכ"ל בנדון (סעיף 64).**

**"עיתונאות חוקרת" -
התחזות, הקלטה נסתרת, צילום נסתר, התחייבות לתת למקור הגנה משפטית או
תשלום, או שיפוי או החזר הוצאות, רק באישורו מראש של המנכ"ל (סעיף 67 (ב);
(ג)).**

**הודעה למשטרה בקשר לשידור החושף ביצוע עבירות-
רק לאחר התייעצות עם המנכ"ל (סעיף 67 (ד')).**

**ייעוץ משפטי, שידור דברים שהיועץ המשפטי לרשות מתנגד לשדרם –
ערעור על הצעות היועץ המשפטי וקביעותיו – רק לפני המנכ"ל (סעיף 67 (ז'));
(157).**

**אי- זיהוי כתב המביא ידיעה מפי מקור שגם הוא אינו מזוהה בשידור-
רק באישור המנכ"ל (סעיף 68 (ג)).**

**ביקש מרואיין, בדיעבד, להשמיט תשובות מריאיון מוקלט או לא לשדרו בכלל-
אישור המנכ"ל או מי שהוסמך על ידו (סעיף 81).**

**שימוש בהקלטה או בצילום נסתרים בשידור-
באישור המנכ"ל או היועץ המשפטי לרשות (סעיף 89).**

**צילום והקלטה נסתרים שלא לשם שידור-
אך ורק באישור מראש של המנכ"ל (סעיף 89).**

**פנה עבריין מבוקש או נמלט לכתב-
כל צעד נוסף רק באישור היועץ המשפטי לרשות או המנכ"ל (סעיף 124).**

אישור למסירת חומר מצולם או מוקלט למשטרה -
המנכ"ל (סעיף 129).

פנייה למסור חומר מצולם -
יש להפנות את המבקש למנכ"ל או ליועץ המשפטי לרשות (סעיף 132).

היענות להזמנה לצלם תהלכות של רעולי פנים, של נושאי נשק ואימוניהם -
באישור מנהל החטיבה, לאחר שנועץ במנכ"ל (סעיף 140).

פרסום שמות הרוגים ופצועים – חריגה מהנוהל -
השיקול בידי מנהל המדיום והמנכ"ל (סעיף 145).

שידור קריאות לתרום – חריגה מהנוהל -
רק באישור המנכ"ל (סעיף 150).

ב. היועץ המשפטי לרשות

בכל נושא שיש בו חשש, אפילו דחוק, של פגיעה בשמו הטוב של אדם או של הוצאת לשון הרע, פגיעה בפרטיות, עיסוק בדבר התלוי ועומד לפני בית המשפט או פירסום שקיים חשש שישפיע על הליך משפטי ("סוב יודיצה") -
חובה למסור מידע מקיף ליועץ המשפטי ולקבל את אישורו לפני השידור (סעיפים 6 ; 67 (ז)).

שימוש בהקלטה או בצילום נסתרים בשידור -
באישור המנכ"ל או היועץ המשפטי (סעיף 89).

ביצוע עבירה, לכאורה, לשחזור או לכל צורך שהוא -
יש להתייעץ מראש ביועץ המשפטי. אם יאשר – ידאג היועץ המשפטי לגיבוי חוקי (סעיף 93).

סיקור פעילות לא חוקית –
חובה להתייעץ מראש עם היועץ המשפטי (סעיף 122).

פנה עבריין מבוקש או נמלט לכתב-
כל צעד נוסף רק באישור היועץ המשפטי או המנכ"ל (סעיף 124).

נוסח התמליל המלווה שידור תמונות נעדרים בטלויזיה-
לא ישודרו דברים שהיועץ המשפטי מתנגד לשדרם (סעיף 157).

פנייה למסור חומר מצולם-
יש להפנות את המבקש למנכ"ל או ליועץ המשפטי (סעיף 132).

ג. מנהל המדיום

הודעות הממשלה על פי סעיף 46 בחוק רשות השידור –
קבלת ההודעה אם המנכ"ל איננו בנמצא (סעיף 13).

נושא שלגביו קיים חשש של פגיעה ברגשות הציבור ובסדר הציבורי-
יש להימנע משידור ישיר ולהקפיד על צילום והקלטה בלבד. ההקלטות הערוכות ישודרו רק באישור מנהל המדיום, לאחר התייעצות עם המנכ"ל (סעיף 17).

פרשן מורשה –
לא ישמש עובד רשות השידור כפרשן אלא באישור מנהל המדיום והמנכ"ל (סעיף 22).

הטלת משימה של "עיתונאות חוקרת"-
רק באישור מנהל המדיום (סעיף 67(ב)).

אישור שידור כתבה בלעדית על אירוע חשאי-
מנהל המדיום, אחרי בדיקה על-ידי מנהל החטיבה (סעיף 99).

שידור ישיר של לוויית (למעט לוויית ממלכתית) –
רק באישור מנהל מדיום (סעיף 114).

שידור הצהרה של מורשע בפלילים-
רק במקרים מיוחדים ובאישורו של מנהל המדיום (סעיף 127).

החלטה על פרסום חריג של שמות הרוגים ופצועים-
בידי מנהל המדיום או המנכ"ל (סעיף 145).

**אישור שידור קטע מסרט קולנוע שנפסל להקרנה בבתי הקולנוע-
בידי מנהל המדיום (סעיף 113).**

ד. מנהל חטיבת החדשות

**חריגה מנוהל שידור ידיעות על הרוגים בתאונות, שלום מטיילים, חיפוש נעדרים
וכיו"ב-
רק באישור מנהל חטיבת החדשות (סעיף 6).**

**פריצת אמברגו –
רק באישור מנהל חטיבת החדשות (סעיף 12).**

**עיכוב פרסום ידיעה כלכלית מאיזה טעם שהוא –
רק באישור מנהל חטיבת החדשות (סעיף 29 (4)).**

**שמירת האלמוניות של מקור מידע כלכלי –
רק באישור מנהל חטיבת החדשות (סעיף 29, ג, (10)).**

**החלטה על פירסום קרבה משפחתית של חשוד או של נאשם בפלילים-
בידי מנהל חטיבת החדשות (סעיף 34).**

**דרישה לתיקון טעות בשידור –
ההחלטה להיענות לדרישה או לדחותה – בידי מנהל חטיבת החדשות. לא מצא לנכון
לשדר תיקון- יודיע על כך בכתב לדורש, בהעתק למנהל המדיום (סעיף 64 (6)).**

**התחזות כתב לשם השגת מידע שאינו נגיש לעיתונאים-
רק באישורו של מנהל חטיבת החדשות, לאחר התייעצות עם המנכ"ל (סעיף 90).**

**היענות להזמנה בלעדית לסקר אירוע "חשאי" –
ההיענות והשידור – רק באישורם של מנהל חטיבת החדשות ומנהל המדיום (סעיף
99).**

**הכחשת שמועה כוזבת שלא שודרה-
רק על דעת מנהל חטיבת החדשות (סעיף 136).**

היענות להזמנה לצלם תהלכות של רעולי פנים ונושאי נשק-
רק באישורו המוקדם של מנהל חטיבת החדשות, לאחר התייעצות עם המנכ"ל (סעיף
140).